

Helena Väänänen

TEATTERILAATIKKO

Lasten teatterikasvatusprojekti
päiväkodeissa

Opinnäytetyö

Kulttuurituotanto

Lokakuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 15.10.2010
Tekijä(t) Helena Väänänen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kulttuurituotanto	
Nimeke Teatterilaatikko - Lasten teatterikasvatusprojekti päiväkodeissa		
Tiivistelmä <p>Teatterikasvatusprojekti Teatterilaatikko kuuluu Kuopion kaupungin kulttuuripalvelukeskuksen alaiseen Kulttuurikaruselli taidekasvatusprojektiin, joka perustuu moniaistisuuteen ja toiminnallisuuteen. Teatterilaatikossa on tärkein tavoite yhdessä leikkiminen ja tekeminen eikä niinkään valmis esitys. Taidekasvatusmalli on suunnattu erityisesti alle kouluikäisille lapsille.</p> <p>Suoritin harjoitteluni vastaten neljän päiväkotiryhmän Teatterilaatikkoprojektista huhti- toukokuussa 2010. Keväällä 2010 Kulttuurikarusellin teemana oli saduttaminen ja pöytäteatteri, joten Teatterilaatikko sopi teemaan erinomaisesti.</p> <p>Toiminnallisella opinnäytetyöllä hain tietoa Teatterilaatikkoprojektin kehittämisestä päiväkotiryhmien lasten ja henkilökunnan vastausten kautta.</p> <p>Kyselyn tulokset olivat rohkaisevia. Lasten tuloksista innostuneisuus näyttelemistä kohtaan nousi vahvimmin esiin.</p> <p>Kaikkien ryhmien aikuiset pitivät projektia rikkautena ja heidän mielestään lapset olivat hyvin innostuneita. Myös arkojen, hiljaisten ja vilkkaiden lasten oli helppo osallistua ja kaikille löytyi mieleistä tekemistä. Aikuisten mielestä projektin suurin anti yksittäiselle lapselle oli onnistumisen ilo ja jokaisen lapsen tuotos (askartelu, läsnäolo ja osallistuminen) olivat yhtä tärkeitä sekä koko lapsiryhmälle se, että ideoinnista lähtien otettiin lasten ehdotukset ja heidän mielenkiinnon kohteensa huomioon. Aikuiselle itselleen suurin anti oli se, että he oppivat uuden työskentelymuodon (saduttaminen ja esityksen valmistaminen). Myös arkojen, hiljaisten ja vilkkaiden lasten ilon ja keskittyneisyyden näkeminen olivat parasta antia aikuisille.</p> <p>Parhaiten aikuisille jäivät mieleen projektista lopputulos, lasten vahva läsnäolo ja tekemisen ilo.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Nukketeatteri, saduttaminen, taidekasvatus, varhaiskasvatus		
Sivumäärä 36	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä) 4 liitettä		
Ohjaavan opettajan nimi Eeva Kuoppala	Opinnäytetyön toimeksiantaja Kuopion kaupungin kulttuuripalvelukeskus	

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	Date of the bachelor's thesis October 15th 2010	
Author(s) Helena Väänänen	Degree programme and option Cultural Management	
Name of the bachelor's thesis Teatterilaatikko – Children theatre education program in day-care centre		
Abstract Theatrical education project Teatterilaatikko is a part of Kulttuurikaruselli arts education program managed by cultural service center of Kuopio and is based on multi sensuality and feature. The goal of Teatterilaatikko isn't as much the show itself but learning through playing and doing things together. This type of arts education is specifically suited for children under school-age. I conducted my thesis by managing the Teatterilaatikko project for four groups from kindergarden in April and May of 2010. In the spring 2010 the theme of the Kulttuurikaruselli program was "storytelling –method" and table theatre so Teatterilaatikko fit into the picture perfectly. My thesis was based on practice and on my own observations on developing the Teatterilaatikko project through inquiries for the staff and the children of the kindergarden groups. Results from the inquiries were encouraging. From results of the children especially enthusiasm to act stood out. Parents from the groups considered the project a richness and thought the children were very enthusiastic. Even the more sensitive, quiet and lively children found it easy to participate and everyone had something meaningful to do. Parents thought that the biggest offering for an individual child was the joy of succeeding. They found it important that propositions and interests of the children were taken into account straight from the beginning. For a parent the biggest offering was learning about "storytelling –method" and preparing a performance and seeing the joy and concentration of the more sensitive, quiet and lively children. The most memorable thing for the parents was the performance, strong attendance of the children and the joy of making.		
Subject headings, (keywords) Dolltheatre, "storytelling –method", artseducation, early upbringing		
Pages 36	Language English	URN
Remarks, notes on appendices 4 appendices		
Tutor Eeva Kuoppala	Bachelor's thesis assigned by Cultural service center of Kuopio	

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO PROJEKTIIN.....	1
2. KULTTUURIKARUSELLI TAIDEKASVATUSPROJEKTIN TAUSTAA	2
3. OPINNÄYTETYÖN TAVOITE	7
4. VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEET.....	8
5. TAIDEKASVATUKSEN TAVOITTEET.....	9
6. TAIDEKASVATUKSEN MERKITYS JA MAHDOLLISUUDET	10
7. NUKKETEATTERI TAIDEKASVATTAJANA	14
8. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	16
9. PROJEKTIN TOTEUTUS.....	17
10. SADUTUS – MENETELMÄ	19
11. TEATTERILAATIKON KYSELYN TULOKSET.....	23
11.1. Toimintakerran 1-3 tulokset	23
11.2. Toimintakerran 4-5 tulokset	25
11.3. Toimintakerran 6 tulokset.....	26
12. PROJEKTISTA POHDINTAA	30
LÄHTEET	34

LIITTEET

1. Osallistumiskaavake
2. Ensimmäisen, toisen ja kolmannen kokoontumiskerran kysymykset
3. Neljännen ja viidennen kokoontumiskerran kysymykset
4. Kuudennen kokoontumiskerran kysymykset

1. JOHDANTO PROJEKTIIN

Suoritin harjoitteluni Kuopion kaupungin kulttuuripalvelukeskuksessa huhti - touku-kuussa 2010. Helmikuussa otin yhteyttä harjoittelun merkeissä kulttuurisuunnittelijaan ja sovimme harjoittelun sisällöstä ja ajankohdasta. Harjoitteluni myötä he voisivat tarjota osalle päiväkodeista heidän haluamaansa teatterikasvatusta. Kun lopetin puhe- lun, kirkastui minulle opinnäytetyön aihe: Teatterilaatikko. Teatterilaatikosta ei ole tehty yhtään kirjallista raporttia eikä lopputyötä koulutuslaitoksiin. Tästä lopputyöstä toivottavasti olisi hyötyä niin tekijöille kuin osallistujillekin.

Minua on aina kiinnostanut taidekasvatus ja nimenomaan teatterikasvatus sekä tuot- taminen, joten Teatterilaatikon myötä sain uuden näkökulman niin teatterikasvatuk- seen kuin tuottajuuteenkin. Opinnäytetyön näkökulmina olivat projektiin osallistuvien päiväkotien henkilökunnan ja -lasten näkemykset. Aikuisille tein projektin aikana kolme - ja lapsille kaksi erilaista kyselyä, joiden vastauksia pohdin tässä työssä.

Vuoden 2010 alussa Kuopion kaupunginteatteri aloitti vuoden kestäväen teatterikuraat- torikokeilun. Teatterikuraattoriksi nimettiin taidekasvatuksen puolellakin kokenut ja yleisötyöhön orientoitunut näyttelijä, teatteritaiteen maisteri, joka toimii yleisötyön koordinaattorina teatterissa ja poikkitaiteellisissa tehtävissä kulttuurilaitosten välillä sekä päiväkotij- ja koulu yhteistyössä. Kyseinen näyttelijä-teatterikuraattori toimii yh- tenä kouluttajana, kun Teatterilaatikkoa perehdytetään esimerkiksi päiväkodin henki- lökunnan käyttöön. Projektin laatikon lainaus ja huolto kuuluvat kaupunginteatterille.

Vielä kun teatterikuraattorikin innostui harjoittelustani, kaikki kävi todella nopeasti. Kulttuurisuunnittelija lähetti päivähoidon koordinaattorille kyselyn päiväkotien haluk- kuudesta osallistua projektiin (liite 1). Päivähoidon koordinaattori välitti kyselyn sel- laisille päiväkodeille, jotka eivät keväällä olleet muissa projekteissa mukana. Sieltä löytyi neljä päiväkotia projektiin.

Kulttuurisuunnittelijasta tuli minun tuotannollinen -, teatterikuraattorista sisällöllinen ohjaajani ja yhteistyö sujui koko ajan erinomaisesti, kiitos sähköpostin ja heidän kiin- nostuksensa taidekasvatusta ja tuottajuutta kohtaan.

Teatterilaatikko kuuluu Kuopion kaupungin kulttuuripalvelukeskuksen alaiseen Kult- tuurikaruselli taidekasvatusprojektiin, joka on suunnattu erityisesti alle kouluikäisille

lapsille. Keväällä 2010 Kulttuurikarusellin teemana oli saduttaminen ja pöytäteatteri, johon Teatterilaatikko sopi erinomaisesti.

(Työt ovat lasten palautteista projektin loputtua, jossa he piirsivät esityksen huippuhetken)

2. KULTTUURIKARUSELLI TAIDEKASVATUSPROJEKTIN TAUSTAA

Haastattelin taidekasvatusmallin luoja 7.4.2010 kartoittaakseni Kulttuurikaruselliprojektin taustaa.

Kulttuurikaruselli on taidekasvattajan kehittämä taidekasvatusmalli, jota hän on käyttänyt toimiessaan Kuopion kulttuurilaitoksissa kulttuuripalvelukeskuksen taidekasvatuksen suunnittelijana. Kuopion kulttuuripalvelukeskuksen alaisuudessa toimivat Kaupunginorkesteri, Kaupunginteatteri, Kaupunginkirjasto, Luonnontieteellinen museo ja Taidemuseo. (Kekäläinen 2010.)

Taidekasvatuksen tavoitteena on mahdollistaa lasta itsensä ilmaisuun, kokemusten ja elämysten vastaanottamiseen ja luovuuden löytämiseen. Aikuisten tehtävänä on arvostaa lapsen töitä ja tekemisiä sekä kannustaa ja ohjata häntä. Lapsen kokiessa omien töiden arvostamisen oppii hän itsekin omien ja muiden töiden arvostamisen. Taidekasvatus vahvistaa lapsen luovuutta suunnittelemalla toiminta- ja oppimisympäristö sellaiseksi, että hänellä olisi mahdollisuus itsenäiseen taiteelliseen kokemukseen ja ilmaisemiseen. Taidekasvatuksessa korostetaan tekemisen ja luomisen iloa lopputuloksen sijaan. Luovuutta vahvistetaan myös kannustamalla erilaisten persoonallisten toteutustapojen ja -ratkaisujen löytämiseen (ks. esim. Järvinen ym. 2009, 168).

Kulttuurikarusellin, moniaistisuuteen ja toiminnallisuuteen perustuvan taidekasvatusmallin syntyminen on taidekasvattajan 30- vuotta kestäneen taidekasvatuksen parissa viettämien vuosien tulos. Hän on tehnyt gradunsa aiheesta vuonna 2004 ja Kulttuurirahaston apurahan turvin hän alkoi mallintamaan taidekasvatustoimintaa vuonna 2006. Tästä syntyi taidekasvatusmalli Kulttuurikaruselli, jonka avulla vahvistetaan kulttuurilaitosten pedagogisia valmiuksia ja lisätään eri kulttuurilaitosten välistä toimintaa. Kulttuurikarusellissa pyritään luomaan kulttuurilaitosten välille yhteinen toimintamalli, jossa hyödynnetään jo olemassa olevia resursseja. Taidekasvattaja on projekteissa pedagogisen ja lapsilähtöisen näkökulman tuoja, koska kulttuurilaitoksilta puuttuu pedagoginen osaaminen. Tässä projektissa jokaiseen taidelaitokseen tuodaan niitä ilmaisumuotoja, joita se varsinaisesti ei itse tuota. Teatteri on itsessään monen taiteenlajin yhdistelmä, mutta sielläkin tarvitaan pedagogista näkökulmaa. (Kekäläinen 2010.)

Lapsen kannalta taidekasvatus on aktiivisinta lapsen itsensä tekemänä lasten taiteena. Vähiten aktiivista taidekasvatus on silloin, kun lapsi on pelkkänä vastaanottajana esim. lapsille suunnatussa taidetapahtumassa tai ohjatusti seuraamassa, kuuntelemassa tai katsomassa jotakin kaikenikäisille tarkoitettua taideproduktiota. Kumpaankaan ääripäähän ei liity pedagogista arvoasteikkoa siten, että toinen olisi toista parempi taidekasvatuksen muotona. (Puurula 2001, 172.)

Kulttuurikarusellissa ensimmäinen lainattavan materiaalin projekti toteutettiin Taide-museon kanssa, johon taidekasvattaja teki Taidesalkut. Taidesalkuissa on aistimateriaalia ja erilaisia ohjeita sekä ideoita siihen, miten taideteosta ja sen maailmaa voidaan avata esim. tanssin, kuvataiteen tai musiikin avulla. Kohderyhmänä olivat päiväkotien ryhmät. Päiväkodit olivat ilmaisseet halunsa ja tarpeensa kulttuuripalvelukeskukselle siitä, että taidelaitokset tulisivat heidän luokseen päiväkoteihin ja tällä projektilla pyrittiin vastaamaan tähän haasteeseen. Päiväkodit ovat hyvä kohderyhmä, sillä päivähoito tavoittaa suurimman osan alle kouluikäisistä lapsista. Esikoulu nyt ainakin tavoittaa lähes poikkeuksetta kaikki kuusivuotiaat lapset. Ensimmäiseksi koulutettiin päivähoitohenkilöstö käyttämään Taidesalkkuja ja sen jälkeen salkut lähtivät kiertämään päiväkoteja, joista oli osallistuttu koulutukseen. Tämä moniaistinen salkkuidea laajeni muihinkin museoihin. Tästä Taidesalkusta tuli päiväkodeille toiminta- ja välinepaketti taideteosten maailmaan. (Kekäläinen 2010.)

Seuraavaksi kehiteltiin Teatterilaatikko, joka on fyysisesti iso, musta laatikko. Kannen pois otettaessa laatikosta syntyy valmis näyttämö harjoituksia ja/ tai esityksiä varten. Rahoittajana Teatterilaatikossa oli Kuopion kaupungin kulttuuritoimi. Taidekasvattaja vastasi Teatterilaatikon pedagogisesta suunnittelusta. Alussa Teatterilaatikkoon olivat suunnittelemassa skenografi kaupunginteatterista ja tekniikasta henkilö Tanssiteatteri Minimistä, jotka toivat siihen visuaalisen ja toiminnallisen näkökulman ja suunnittelivat konkreettisesti laatikon. Teatterilaatikkoon olivat kehittämissä myös kaupunginteatterista markkinoija, hallintopäällikkö ja kaksi näyttelijää. Tällä kokoonpanolla lähdettiin suunnittelemaan, mitä Teatterilaatikko voisi sisällöllisesti olla. Taidekasvattajalla on taustalla lastentarhanopettajan koulutus, joten hän tiesi, mitä lapsiryhmien kanssa työskentely ja ohjaus vaativat. Kun laatikot saatiin konkreettisesti valmiiksi, kävivät näyttelijät kouluttamaan päiväkotien henkilökuntaa ilmaisutaidossa, käsi- ja taideteollisuusopettaja lavasteiden ja nukkien teossa, taidekasvattaja valo- ja äänimaailmaan ja Ortodoksisesta Kirkkomuseosta museolehtori saduttamiseen. Museolehtori oli aikaisemmin työskennellyt Taidemuseolla. Hän kehitti Taidesalkun pohjalta Sadutussalkut Kirkkomuseoon, jotka sisälsivät yhden tai useampia esineitä, joiden avulla lähdettiin kehittämään tarinaa. Sadutussalkussa opetetaan, miten tarina tehdään saduttamalla, jonka jälkeen tarinaa dramatisoidaan ja lavastetaan. (Kekäläinen 2010.)

Taidekasvatus kuuluu olennaisena osana alle kouluikäisten toimintaan päiväkodeissa. Taiteen tekemiseen liittyy tulkinta, henkilökohtainen näkemys ja ilmaisumuodon löytäminen. Taiteen tekemisen peruslähtökohta, valmiiden ratkaisujen puuttuminen ja monien ratkaisuvaihtoehtojen läsnäolo on taidekasvatuksessa lähtökohta. Taiteen tekemisessä ei ole oikeita tai väärinä ratkaisuja, ehkä enemmän tai vähemmän siihen tilanteeseen sopivia ratkaisuja. Tieto, miten se hankitaan, jäsentyy, käytetään, merkitsee tai kiinnittyy osaksi jotakin kokonaisuutta, saa henkilökohtaisen merkityksen projektin kuluessa. Tätä taustaa vasten koko oppimistapahtumalle/ projektille muodostuu mieli ja tarkoitus. Taideopetuksessa lähtötilanne on tekeminen, jossa jatkuvasti kyseenalaistetaan ja valitaan lukuisista ratkaisuvaihtoehdoista sille työlle sopivin vaihtoehto. Valinnat ovat konkreettisia ja ne tapahtuvat tässä ja nyt. Yksi haastavin ratkaistava asia on ohjaajalle se, miten huomioida lapsessa tapahtuvat muutokset niin lapsen kuin oman työskentelyn kannalta. Työskentelyssä vuorovaikutus perustuu tasavertaisuuteen, jossa kaikilla on mahdollisuus oppia toisiltaan ja itseltään. (Korhonen 1993, 42 - 43.)

Kun henkilökunta oli käynyt Teatterilaatikkokoulutuksen, saivat he lasten kanssa työskentelyyn laatikon lainaan. Koulutuksessa korostettiin sitä, että lasten pitää saada itse toteuttaa tarina; kysellä, kyseenalaistaa, kokeilla, sillä ei ole oikeaa tai väärää tapaa tehdä esitystä. Tarkoitus ei ole, että aikuiset antavat valmiit vastaukset kysymyksiin ja harjoitellaan aikuisten tekemää tarinaa. Taidekasvattajan mukaan taidekasvatuksen työskentely alkaa siitä, että poistetaan estot aikuisilta. Lapsia ei tarvitse kuin ”pikkuisen leuan alta kutkuttaa”, niin he innostuvat toimintaan mukaan. Jos ohjaaja on innostunut, siirtyy innostuneisuus lapsiinkin ja lasten luovuudella on taivas rajana. (Kekäläinen 2010.)

Mielikuvitus ei ole meillä synnynnäistä, vaan sitä voidaan kasvattaa ja kehittää. Mielikuvituksen avulla yhdistellään asioita tavalla, joita ei ole ennen kokeiltu. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sen paremmin mielikuvitus ilmenee hänen leikeissään. Leikki onkin alle kouluikäisen lapsen ”työtä” ja leikeissä hän heijastaa kokemuksiaan ja tietojaan maailmasta. Lapsesta oppii paljon tarkkailemalla häntä ja hänen leikkejään. Leikeissä lapsi etsii niin itseään kuin suhdetta ympäristöön. Voidaan sanoa, että leikki ja taide liittyvät toisiinsa hyvin kiinteästi. Lapsella pitää olla aina mahdollisuus leikkiin (ks. esim. Hakkola ym. 1991, 12- 13).

Projektin toiminnan lähtökohtana on moniaistisuus, toiminnallisuus ja eri taiteenlajien yhdistäminen. Projektissa toiminnan lähtökohtana on lasten kehittelemä tarina tai teema. Pääasia Teatterilaatikossa ei ole valmis esitys, vaan se, että ”matka” (prosessi) kuljetaan yhdessä. Laatikko on fyysisesti iso ja raskas liikuteltava, mutta laatikko tuo työskentelyyn ”teatterin taikaa”. Laatikko voi olla myös lasten innoittajana, jolloin laatikko on projektin alkuun paneva voima. Laatikko voi antaa myös ainoastaan alkusysäyksen esitykselle, jolloin esitys toteutetaan muualla kuin laatikossa. Samalla opitaan myös se, mistä esitys koostuu; Kuinka paljon esityksen eteen pitää tehdä töitä ja miten monen ihmisen työpanoksen se vaatii. Teatterilaatikossa on teatteriinkin liittyvää oheismateriaalia, muun muassa tietopaketti teatterin eri ammattiteistä. Sieltä saadaan näkyväksi ne ammattiryhmät, joita ei nähdä esitystä katsottaessa. (Kekäläinen 2010.)

Lapsi syntyy valmiina käyttämään kaikkia aistejaan, kiinnostuneena avoimesti maailmasta ja ihmisistä. Kasvun edellytykset ovat jokaisella lapsella luonnostaan ja aikuiset luovat sen kulttuuriympäristön, jossa kasvu esteettä voi tapahtua. Taidekasvatusta tarvitaan, jotta ymmärtäisimme omaa kulttuuriamme kokonaisuutena. Taidekasvatuksen tavoitteena ei saa olla ainoastaan uusien taiteilijoiden kasvattaminen ja tukeminen,

vaan sen tulee antaa kaikille välineitä myös itsensä ilmaisuun, kokemusten ja elämysten kokemiseen (ks. esim. Hakkola ym.1991, 8).

Haasteita Teatterilaatikkoprojektissa on paljon, joista yksi haaste on kohderyhmänä olevat alle kouluikäiset lapset. Heidän kanssaan työskentely on luonnollisesti erilaista kuin kouluikäisten, aikuisten tai vanhusten kanssa. Yksi Kulttuurikarusellin haasteista on taidelaitosten erilaisuus ja niiden toimintatavat. Teatterin ja orkesterin prosessit ovat pitkiä ja alussa olevaan suunnitteluvaiheeseen pitäisi ehdottomasti saada taidekasvattaja ja pedagoginen näkökulma mukaan. Tähän saakka taidekasvattaja on päässyt mukaan vasta, kun kaikesta on jo sovittu. Hän ei halua vaikuttaa talojen itsenäisyyksiin tai taiteellisiin linjanvetoihin. Monesti on kuitenkin tilanteita, joissa talot ”pähkäilevät” sellaisten ongelmien kanssa, jotka taidekasvattajan pedagogisella ammattitaidolla voitaisiin ratkaista. Taidekasvattaja on saanut nykyään olla mukana kaupunginorkesterissa aina projektin alkumetreiltä asti, jolloin hän pääsee heti mukaan teokseen ja voi miettiä lapsille suunnattua musiikin osuutta. Teatterissa on valittu teos ennen hänen tuleamista projektiin, mutta joskus hän on päässyt mukaan harjoituksiin alusta asti sekä puuvustus- että lavastuspalavereihin. Taidemuseossa hän on ollut valitsemassa muutamaa näyttelyä ja on voinut valita sieltä muutamana taideteoksen, jotka on ottanut taidekasvatusnäkökulmasta projektiin mukaan. (Kekäläinen 2010.)

Olemme siirtyneet uuteen kulttuurikehityksen vaiheeseen, jota voidaan nimittää viestintäkulttuurin aikakaudeksi. Viestintäkulttuurikaudella meiltä odotetaan uutta ”lukutaitoa”. Siinä meiltä odotetaan kykyä purkaa kuvallisia ja äänellisiä viestejä, ymmärtää ja valikoida audiovisuaalista informaatiota. Siinä myös odotetaan taitoa pukea itse sanottavansa kirjoitettuun, kuultavaan ja nähtävään muotoon. Taidekasvatus on kasvatusjärjestelmän vastaus nykyajan tärkeään haasteeseen: Miten estetään ihmisten syrjäytyminen yhteiskunnasta ”b-luokan kansalaisiksi” passiivisiksi viihteen kuluttajiksi. Taidekasvatuksen avulla meidän aistinvarainen tajunta ja tietoisuus laajentuvat sekä taidot käyttää erilaisia ilmaisukeinoja lisääntyvät. Yksi taidekasvatuksen kehittämisen suurimpia ongelmia on se, että päättäjiltä ja kasvattajiltakin puuttuu selvä käsitys siitä, mitä taidekasvatus on, mistä siinä on kyse tai mihin se tähtää. (Tuomikoski 1987, 11.)

Kulttuurikarusellissa ideaalitalanne olisi se, että joka taidelaitoksella olisi oma kuraattori ja heidän lisäksi yksi yhteinen kuraattori, joka tekisi yhteistyötä kaikkien taidelaitosten kuraattoreiden, päiväkotien ja koulujen välillä. Siten talojen kuraattorit ehti-

sivät tehdä laajemmin töitä kaikkien kohderyhmien ja hallintokuntien (mm. sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä vanhushuollon) kanssa. Taidekasvatus on ala, josta kunnan päättäjätkään eivät näe heti työn tuloksia, vaan työn tulokset nähdään vasta vuosien päästä. Päättäjät puhuvat trendikkäästi taidekasvatuksesta, mutta heillä ei ole vielä tahtoa tai ymmärrystä suunnata riittävästi varoja taidekasvatukseen. (Kekäläinen 2010.)

3. OPINNÄYTETYÖN TAVOITE

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia Teatterilaatikkaa tuotteena päiväkodin henkilökunnan ja projektiin osallistuvien lasten näkökulmasta. Seitsemän viikon projektissa ensimmäinen viikko oli suunnittelua ja kuuden viikon aikana tein aikuisille kolme- ja lapsille kaksi erilaista kyselyä. Ensimmäinen kysely oli kolmen ensimmäisen -, toinen neljännen - ja viidennen - sekä kolmas viimeisen kokoontumiskerran jälkeen.

Teatterilaatikossa oli tärkein tavoite yhdessä leikkiminen ja tekeminen eikä niinkään valmis esitys.

Ensimmäisessä lasten kyselyssä (liite 2) selvitettiin yleisesti, mistä he olivat pitäneet tai mistä he eivät olleet pitäneet. Ensimmäisessä aikuisten kyselyssä (liite 2) selvitettiin heidän mielipidettään kokoontumiskerran tärkeimmästä annista ja heidän huomioitaan siitä, saatiinko kaikki lapset mukaan mielekkään tekemisen pariin.

Toisessa lasten kyselyssä (liite 3) kysyttiin samantapaisia asioita kuin ensimmäisessäkin kyselyssä ja sitä, mikä oli ollut jännittäväntä tai pelottavinta. Aikuisten toisessa kyselyssä (liite 3) kysyttiin sen hetkisiä tunnelmia itsessä ja huomioita lasten tunnel-

mista. Siinä kysyttiin myös heidän näkemystään siitä, ymmärtääkö lapsi, missä hän on mukana sekä odotuksia työpanokseeni.

Kolmannessa kyselyssä (liite 4), loppuyhteenvedossa, kysyttiin aikuisilta kattavasti projektista sen alusta loppuesitykseen. Lasten tehtävänä oli toteuttaa esimerkiksi piirtäen tai maalaten esityksen huippuhetki paperille.

4. VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEET

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin ja kansallisiin säädöksiin. Vuonna 1991 Suomessa tuli voimaan laintasoisena säädöksenä lasten inhimillistä kasvua ja kehitystä turvaava lapsen oikeuksien yleissopimus, jossa keskeisin arvo on lapsen ihmisarvo. Tähän perusarvoon liittyy syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen sekä lapsen mielihyvän huomioon ottaminen. (Stakes 2003, 10.)

Varhaiskasvatuksen määritelmän mukaan varhaiskasvatusta toteuttavat kodit, päivähoito ja esikoulu. Tärkein paikka on koti, sillä vaikutukset ovat ajankohtaisia koko varhaiskasvatusiän ja myös sen jälkeenkin. Päivähoidon ja koulun vaikutukset ovat luonnollisesti kotiin verrattuna rajatumpia, koska niiden vaikutukset kohdistuvat vain osaan varhaisikästä. (Ojala 1985, 15.)

Sekä päivähoitohenkilökunta että lasten vanhemmat pitävät päivähoiton kasvatustavoitteista tärkeimpänä tavoitteena sosiaalista kasvatusta; että lapsi oppisi kanssakäymistä eri-ikäisten ihmisten kanssa. Toiseksi tärkeimpänä tavoitteena he pitävät tunne-elämän ja turvallisuuden tunteen tukemista, jossa tavoitteena on saada lapsi tuntemaan olevansa hyväksytty ja kunnioittamaan toisia ihmisiä. Kolmanneksi tärkeimpänä tavoitteena he pitävät eettistä kasvatusta, lasten ohjaamista inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen (ks. esim. Järvinen ym. 2009, 129).

Varhaiskasvatuksen kasvatuksessa ja opetuksessa on selvät merkityserot. Perheessä tapahtuvaa kasvatusta nimitetään kotikasvatukseksi, mutta päivähoitossa tapahtuvan kasvatuksen yhteydessä käytetään kasvatuksen rinnalla myös nimitystä opetus. Arkielämässä esiintyvän merkityseron perustana on se, että puhuttaessa kasvatuksesta ko-

rostetaan persoonallisuuden tunnealueen merkitystä, kun opetussanaa käytettäessä nousee esiin tiedollinen alue. (Ojala 1985, 17.)

Yhteenvedossa kysyin, toteutuivatko projektissa henkilökunnan mielestä varhaiskasvatuksen tavoitteet ja ryhmälle asettamat kevään tavoitteet. Kaikkien mielestä projektissa oli varhaiskasvatukselle vaadittavia tavoitteita ja kevääksi asettamat tavoitteet toteutuivat.

Päivähoitolaki määrittelee päivähoidon kasvatustavoitteet, jotka ovat fyysinen -, sosiaalinen -, emotionaalinen -, älyllinen -, esteettinen - ja uskonnollinen tavoite. Fyysiseen tavoitteeseen kuuluvat muun muassa lapsen fyysisen ja motorisen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä päivittäisen liikunnan turvaaminen. Sosiaaliseen tavoitteeseen kuuluvat muun muassa sosiaalisen kanssakäymisen ja hyvien käytöstopojen oppiminen. Emotionaaliseen tavoitteeseen kuuluvat muun muassa lapsen tunne-elämän vahvistaminen ja kehittäminen yksilönä ja vertaisryhmässä, erilaisten tunteiden ilmaiseminen ja niiden hallinnan oppiminen. Älylliseen tavoitteeseen kuuluvat muun muassa kielellisen ilmaisun, ajattelukyvyn ja luovuuden kehittyminen sekä tiedonhalun ja uteliaisuuden herättäminen. Esteettiseen tavoitteeseen kuuluvat muun muassa mielikuvituksen rikastuminen, taiteen eri lajeihin eläytyminen ja itseilmaisukeinojen kehittyminen. Eettiseen tavoitteeseen kuuluvat muun muassa ihmisrakkauden ja vastuuntunnon kehittyminen. Uskonnolliseen tavoitteeseen kuuluvat muun muassa erilaisten katso- mustapojen hyväksymisen oppiminen (ks. esim. Järvinen ym. 2009, 128- 129).

5. TAIDEKASVATUKSEN TAVOITTEET

Yksi taidekasvatuksen tavoite on estää ja minimoida kulttuurillisen epätasa-arvon syntymä. Tällä hetkellä päiväkodeissa ei varsinaisesti käsitellä opetusohjelmassa kulttuurihistoriaa tai kulttuurin kehitystä, vaan kulttuuri syntyy toimintatuokioissa. Koulutusjärjestelmässä eri-ikäisten lasten ja opettajien koulutuksessa kulttuuritietouden teoria on erittäin pienessä osassa, pääpaino opetussuunnitelmissa on käytännön luovassa ilmaisussa (esim. kädentaidossa, musiikissa ja kuvaamataiteessa). Taidekasvatuksen pitäisi kuitenkin tietoisesti pyrkiä kasvattamaan ihmisten tietoutta kulttuurista ja kokemuksiä kaikilta kulttuurin aloilta. Taide on lapselle luontaista leikkiä eikä ole tietoa niin kuin aikuisille. Lapset löytävät itse taiteen omaehtoisissa leikeissään ihan eri tavalla kuin aikuisten ohjatuissa leikeissä. (Liikala 1975, 6-7.)

Piirron (1999, 82- 102) mukaan lapsen luovuutta voidaan tukea järjestämällä lapsille paikkoja luovaan toimintaan ja antamalla heille materiaaleja ja välineitä. Myös rohkaisemalla lasta luovaan toimintaan asettamalla lapsen tuotoksia esille arvioiden kuitenkin liikaa niiden laatua on tärkeä asia. Luovuutta voi tukea näyttämällä itse esimerkkiä tehden luovaa työtä lapsen seurattessa työskentelyä, luomalla lapselle arvostelusta vapaa ilmapiiri ja lupa luoda yhdessä ja erikseen. Sukupuoliroolit on syytä unohtaa antamalla tyttöjen ja poikien tehdä halutessaan samoja asioita, antamalla lapsen olla erilainen persoonallisuus. Lapsella tulee olla mahdollisuus ottaa myös halutessaan yksityistunteja korostaen harjoittelun merkitystä. Luovuuden tukemisella käännetään hyväksi elämään tulevia vaikeuksia ja viljellään hyväntahtoista huumoria.

Yksi draamatyöskentelyn tavoitteista on oppimaan oppimisen valmiuksien kehittyminen ja se edellyttää vapautta tutkia, yrittää, erehtyä ja korjata erehdyksiä. Aktiivinen oppija kysyy, kyseenalaistaa ja löytää vastauksen. Monipuolinen liikkuminen on lapsen ajattelussa ja oppimisessa tärkeää. Liikkumisen avulla lapsi hankkii palautetta sekä oman kehon toiminnasta että ympäristöstä. Draamatyöskentely antaa mahdollisuuden omien edellytysten pohjalta yhteistoiminnalliseen oppimiseen, jota tarvitaan kaikessa yhteistoiminnassa. Yksin ja yhdessä lapsi ja aikuinen tuottavat kasvamisen ja oppimisen kokemuksen ja sosiaalinen vuorovaikutus on oppimiselle tärkeä edellytys. Tämä ajatus korostaa kasvattajan roolia vierellä kulkijana, ohjaajana ja oppimisympäristön vastuullisena suunnittelijana. (Piekkari 1995, 151- 154.) Itse koen vuorovaikutuksen erityisen tärkeänä kohdatessani lapsen ja koko ryhmän.

6. TAIDEKASVATUKSEN MERKITYS JA MAHDOLLISUUDET

Taidekasvattaja on lapsen luovuuden mahdollistaja järjestämällä sellaiset olosuhteet, että lapsi pääsee toteuttamaan luovuuttaan. Taidekasvattaja on myös lapsen kanssa taiteen välittäjä, yhdistäjä, arvioija, kumppani, kyseenalaistaja, opastaja ja taiteilija (ks. esim. Karppinen ym. 2001,12).

Vanhemmat toimivat lastensa kulttuurikäyttäytymisen esikuvina. Jos vanhemmat itse harrastavat kulttuuria, ohjaavat he lapsensa saman taidemuodon pariin jo ennen kouluikää. Yhteiskunnan tarjoamia kulttuuripalveluja kodit eivät käytä lastensa kanssa kovinkaan paljon, vaikka nämä palvelut tarjoaisivatkin tilaisuuden perheen yhdessä oloon. (Kuosmanen 1981, 6.)

Taiteellisten ratkaisujen löytäminen vaatii sekä aikaa että rauhaa. Aikuisten kiireinen elämänrytmi on tehnyt sen, että toisten lasten on vaikea keskittyä pitkäksi ajaksi samaan toimintaan. Aikuinen luulee auttavansa lasta antamalla hänelle jatkuvasti uusia virikkeitä, mutta viestiikin tällä lapselle, ettei tehtävään tarvitsekaan keskittyä ja hakea ratkaisuja (ks. esim. Hakkola ym. 1991, 47).

Arkimielikuvissa taidekasvatusta pidettiin ”ylevänä” taidemuotona, mutta onneksi taidekasvatus on laskettu jalustalta ja taiteessa on tapahtunut aikojen kuluessa siirtyminen vakavasta vähemmän vakavaan. Aikuisten tekemisistä on tullut lasten leikkiä. Mitä aikuiset tekivät ennen vakavissaan, tehdään nyt lasten kanssa kasvatuksen ja kehityksen nimissä. Aikuisen päärooli taidekasvatuksessa on ollut kuljettaa lasta harrastuksesta toiseen. Nimenomaan aikuiset arvostavat sellaisia harrastuksia, jotka palkitsevat aikuisuudessa viemällä uralla eteenpäin. Alle kouluikäistä kannustetaan harrastamaan hyvällä koulumenestyksellä. (Kuosmanen 1993,18.)

Ennen päiväkotikäyttäjä lasten sosiaalisilla taustatekijöillä tai ympäröivällä kulttuurilla ei ole merkitystä lasten luovuudelle. Ennen harjoittamista vanhempien antamalla mallilla on kuitenkin suuri osuus lasten luovuudessa. Toisin sanoen lapsilla on suurempi mahdollisuus menestyä luovissa harrastuksissa ja kiinnostua taiteista, jos kiinnostus siirtyy aikuiselta lapselle. Tähän saattaa riittää vanhempien pienikin kiinnostus. (Liikala 1975, 19- 20.)

Esteettisen tietoisuuden ja tunnetajuisuuden kehittyminen edellyttävät taidekasvatusta. Nykyään sähköiset viestimet tuovat laadukkaat taidenautinnot kaikkien saataville. Kuitenkin valitettavan pieni osa ihmisistä käyttää tätä mahdollisuutta. Taidekasvatusta tarvittaisiin ennen kaikkea yksilöllisen valintakapasiteetin nostamiseksi. Tarjontaa ja jakelua rajoittamalla ei poisteta ihmisten kehittymättömyyttä. Taidekasvatuksen perimmäinen tarkoitus on kehittää ihmisen aisti- ja havaintokykyä sekä tunne-elämää, joiden avulla laajennetaan ihmisen persoonallisuutta. Taidekasvatus mahdollistaa taidollisia valmiuksia ilmaista itseään eri taiteenalojen ilmaisukielen avulla. Taidekasvatuksen avulla tajunnan kapasiteetti laajenee siten, että ihminen pystyy kielellisesti erittelemään ja ilmaisemaan aistihavainnon ja tunnekokemuksen. Jos ihminen hallitsee tietoisesti aistitoimintansa ja psyykensä tunneulottuvuuden, on hän tasapainoinen ihminen. Tasapainoinen ihminen pystyy nauttimaan niin elämästä kuin taiteestakin. Taidekasvatus pyrkii nimenomaan tähän psyykkisesti laaja-alaisen ihmisen kasvattamiseen. (Tuomikoski 1987, 151- 152.)

Taide on kulttuuria ja kulttuuri on valintoja. Taidekasvatuksen (ja koko varhaiskasvatuksen) haasteita on kasvatettavan ja kasvattajan lapsuuteen ja sen erilaisiin näkökulmiin liittyvä ristiriita. Lapsi yrittää ulos lapsuudesta katsoen elämää eteenpäin. Aikuiselle lapsuus on eilistä. Aikuinen peilaa tulkintoja lapsen toiminnasta omasta lapsuudestaan. Kasvatuksen haaste onkin yhdistää aikuisen menneisyys, läsnä oleva nykyisyys ja kuviteltava tulevaisuus kulttuuriperimäksi. Taidekasvatus on ihan arkipäiväistä. Taidekasvatuksen avulla harjaannutetaan havaintojen tekemistä itsestä ja itseä ympäröivästä maailmasta. Kanssakäyminen, puhuminen ja kuunteleminen muokkaavat havaintoja arkielämässä puheeksi, ajatuksiksi, toiminnaksi ja työksi. Taiteen kohdalla puhutaan tuotteista, kuvista, äänistä ja liikkeistä. Näitä tuotteita ovat esimerkiksi piirustukset, sadut, näytelmät ja elokuvat. Taide varhaislapsuudessa on kokemisen, olemisen ja toimimisen muoto ja taide on läsnä kaikkialla. Taide on elävä prosessi, jossa ei ole yhtä ainoaa tietä, valmista vastausta tai umpikujaa. (Kuosmanen 1993, 21.)

Lasten taidekasvatus erotetaan kahteen pääsuuntaukseen: Aikuisten tekemään taiteeseen lapsille (esim. lapsille sävelletyt oopperat, nukketeatteri, elokuvat, lastennäytelmät ja musiikki) ja lasten itsensä esittämään taiteeseen (esim. lastenlaulut, laululeikit, tanssit, lastenrunot, tarinat ja hokemat, lasten tekemät maalaukset, piirustukset, muovailut ja käsityöt.) Näissä molemmissa suuntauksissa tapahtuvat elämykselliset tilanteet. Näissä peruskokemuksissa lapsi on yksin ja hän elää tilanteet kaikkien aistiensa kautta. Lapsi ei mieti, osaako hän laulaa, tanssia, esittää tai piirtää. Hän vain tekee ja nauttii tekemisestään. Peruskokemus ei välttämättä ole yksinomaan iloa tuottava. Lapsi voi myös pelätä, surra tai inhota. (Puurula 2001, 171.)

Taiteisiin tutustuminen ja taiteen tekeminen kasvattavat voimavaroja. Taiteen kautta on mahdollista lähestyä herkimpiä, sisimpiä alueita ja kohdata tunnekokemuksia, joista mahdollisesti opitaan aivan uusia ulottuvuuksia ja asioiden välisiä yhteyksiä. Taide herkistää vastaanottamaan ja havaitsemaan kauneutta ja herättää halun suojella sitä, mikä koetaan arvokkaana ja kauniina. Taide-elämykset vahvistavat myös emotionaalista ja esteettistä vastaanotto- ja empatiakykyä. Jos ihminen ajattelee itsenäisesti ja uskoo omiin kokemuksiinsa ja aisteihinsa, on hän melko rohkea. Tähän rohkeuteen kasvaminen vaatii sekä lapsen että aikuisen tasavertaisen vuorovaikutussuhteen. Aikuisen on kunnioitettava lasta asiantuntijana hänen omassa elämässään, arvostettava hänen mielipiteitään ja ratkaisujaan. Lapselle on annettava vastuuta omissa asioissaan ja otettava mukaan myös päätöksentekoihin (ks. esim. Hakkola ym. 1991, 10 -11).

Lapsen varhaiset kokemukset taiteesta vaativat aikuisen tuen. Aikuinen joko rajoittaa tai lisää lapsen mahdollisuuksia omiin taidehavaintoihin. Lapsella tulee olla kokemuksia äänen, kuvan, kielen ja liikkeen vastaanottamisesta ja tuottamisesta. Lapsi tekee itse valinnan, miten pitkälle hän kiinnostuu ja jatkaa harrastusta. (Kuosmanen 1993, 22.)

Lapset arvostavat aikuisten rehellisyyttä. Kun lapsi tietää itse, ettei ole oikein yrittänyt, aikuisen kiittäminen vähentää aidon kannustuksen arvoa. Kiittäminen ja kannustaminen ovat oikein yrittämisestä, vaikka olisi saavutettu pienikin tulos. Ei aikuisen tarvitse odottaa valmiita tuloksia, vaan kiinnostunut ja kannustava ohjaus työn eri tekovaiheissa usein riittää (ks. esim. Hakkola ym. 1991,48).

Taidekasvatuksessa taiteella on eheyttävä vaikutus, korkealaatuisen tekemisen kautta lapsi oppii muiden kanssa uusia piirteitä myös itsestään ja suhteestaan ympäröivään todellisuuteen. (Hiltunen 1998, 13- 16.)

Uteliaisuus on luovien ratkaisujen ja uusien tulkintojen liikkeelle paneva voima, uteliaisuus ”herättää” lapsen aisteja ja kykyä tehdä havaintoja. Ihminen valikoi havaintojaan taitojensa, tarpeidensa ja tunteidensa mukaan. Todellisuuteen perustuva havainnointi on luovan mielikuvituksen perusta. Kun lapsi kokee jotakin uutta, on tärkeää kannustaa häntä tulkitsemaan kokemustaan niin vapaasti kuin mahdollista huomioidmatta aikuisten arvostuksia. Kaikkien aistien yhtäaikainen kehittäminen edistää luovaa ajattelua, joka perustuu mielikuvitukseen, älyyn ja herkkyyteen. Aikuisen tehtävä on tehdä lapselle oikeanlaisia ja pohdintaan johtavia kysymyksiä. Kysymysten laatiminen on huomattavasti vaikeampaa kuin valmiiden vastausten antaminen (ks. esim. Hakkola ym. 1991, 12).

Teatteriesityksen valmistamisessakin on vaikeuksia, riskejä, haasteita ja onnistumisen riemuvoittoja. Projektissa on oleellista, että ”merkityksien synnyttäminen perustuu leikkiin, joka on sosiaalista ja kollektiivista toimintaa”. (Owens & Barber 1998, 13-14.)

Toimintaa voidaan tarkastella ja analysoida henkilökohtaisesta näkökulmasta, kulttuurin näkökulmasta tai analysoida taiteellisena oppimisprosessina, jonka lähtökohta on sosiokulttuurinen. Siinä kulttuurin perusteiden hahmottaminen tapahtuu lapsilla leikin ja leikinomaisen toiminnan kautta. Aineksina ovat lasten omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset sekä kirjoitettu teksti, jota työestetään teatterin, draaman,

leikki- tai ilmaisuharjoitusten kautta. Teatteri käyttää laajasti muita taiteenaloja ja siinä yhdistyvät eri taiteenalojen ilmaisutavat; teatteri on asioiden tutkimista, yhdistelyä ja oivaltamista. (Heikkinen 2005, 32.)

Taiteen tekemisessä jokaisen tekemät ratkaisut ovat yksilöllisiä ja persoonallisia eikä siinä ole oikeaa tai väärää tapaa. Taidekasvatus on yhteistä kasvamista, jossa lapsi opettaa aikuista ihan samalla tavalla kuin aikuinen opettaa lasta. Luovuuteen liittyvä yllättävien asioiden uudenvuoden yhdisteleminen on lapselle niin luontainen kokemisen ja ilmaisemisen tapa, että se voi auttaa aikuista vapautumaan urautuneista ajatuksistaan. Taiteen tekeminen ja kokeminen voi antaa lapselle ainutkertaisia kokemuksia samanarvoisesta vuorovaikutuksesta aikuisen kanssa, koska jokaisen taiteelliset ratkaisut ovat yhtä arvokkaita (ks. esim. Hakkola ym. 1991, 40).

Taidekasvatuksen tutkimuksessa leikki sivuutetaan lähes täysin, vaikka leikissä on vuorovaikutusta, erilaisten roolien ottamista, puhujan ja kuulijan roolin vaihtoja. Onhan leikki varhaislapsuuden hallitsevin muoto toiminnassa, tiedonhankinnassa ja olemisessa. Leikin tutkimuksessakin unohdetaan taide, vaikka leikin ja taiteen tulisi liittyä läheisesti toisiinsa. (Kuosmanen 1993, 28.)

7. NUKKETEATTERI TAIDEKASVATTAJANA

Nukketeatteriopetuksen tavoitteena voi olla lasten tiettyjen valmiuksien tukeminen, rakentaminen, kokonaisuuksien hallinta, teatterityön eri osa-alueiden ymmärtäminen ja taitojen harjoittelu. Aaltosen (2002,44) mukaan lapset saavat turhan vähän kokeilla ja leikkiä eri taidelajien kanssa, koska heiltä odotetaan valmista esitystä vanhempien ja ystävien iloksi. Teatteri-laatikoprojektissa aloitimme nukkien tekemisellä, joka tuki teatteri-ilmaisua.

Nukketeatteri on teatteri-ilmaisua, jossa ylitetään kaikkien taiteenalojen rajat. Nukketeatterissa on vahvasti mukana niin kuvallinen – kuin teatteri-ilmaisukin. Lisäksi siinä yhdistyvät kaikki muutkin teatteritaiteen alueet; musiikki, kirjallisuus ja valotaide. (Peltonen 1997, 100.)

Teatterinukke on hyvä tunteiden ja kokemusten käsittelyssä, sadunkerronnassa, runojen ja laulujen esittämisessä. Lasten on hyvä saada itse kokea nukken kautta tuleva tekemisen riemu. Tehdessään nukkea lapsi puhuu, mitä hän laittaa nukelle hiuksiksi ja

vaatteiksi ja kun nukke on valmis, lapsi alkaa leikkiä kuvitteluleikkejä ja nukke on muuttunut eläväksi. (Aaltonen 2002, 40.)

Muutaman minuutin kestävässä nukketeatterituokiossakin nivoutuvat kirjallisuus (esityksen aiheena), musiikki (alkusoittona, lauluna, äänitehosteina tai säestyksenä), kuvataiteet (teatterinukkeina, lavastuksena, tarpeistona) ja teatteri-ilmaisu yhteneväiseksi kokonaisuudeksi. Nukketeatteriesitys on lapselle kokonaisvaltainen elämys, jonka avulla hän pääsee kosketuksiin eri taiteen alojen kanssa. Eesityksen keskipisteenä on teatterinukke, johon lapsen on helppo samaistua. Teatterinukke vetoaa tunteisiin, herkistää aistit ja herättää ilon. (Baric 2001, 158.)

Lasten esittämässä nukketeatterissa aikuisten tehtävänä ei ole antaa heille valmiita malleja, vaan tukea ja innoittaa lapsia sekä puuttua tilanteeseen, jos jotain menee hullusti. Aikuiset voivat esimerkiksi näyttää, miltä korkeudelta nukken kanssa näytellään. Jos aikuiset esittäisivät nukketeatteria, lapset mitä toden näköisemmin matkisivat aikuisten esittämää nukketeatteria. Matkiessaan aikuisia lapset jättäisivät omien tunteidensa käsittelyn, he esittäisivät aikuisten esittämiä tunteita. Päämääränä kuitenkin on, että lapset ilmaisisivat tunteitaan vapaasti ja olisivat luovia. Tällä tavalla toteutettuna he kokevat onnistumisen riemua, jonka kautta he saavat paremman itseluottamuksen. (Aaltonen 2002, 19.)

Nukketeatterissa ajan ja paikan vaihtaminen sekä ihmeiden tekeminen onnistuvat helpommin kuin ”tavallisessa teatterissa”. Nukketeatterissa elottomat esineet saavat elävän hahmon. Koska nukkien ilmeet eivät muutu, on suurien tunteiden esittäminen kuitenkin hankalaa. Nukketeatterissa näytelmä etenee puheen sijaan toiminnan kautta, joten ujon ja aran lapsen on helpompi esittää nukken kanssa rooliaan kuin ilman nukkea. (Sinivuoret 2000,199 -200.) Parhaiten edellä mainittu kohtaus jäi mieleen esityksestä, jossa unikohtauksessa kissa nostaa talon ilmaan. Kohtaus lähti siitä, että ensin tuli esiin pieni kissakeppinukke. Keppinukke vaihtui tytöksi, joka esitti kissaa. Tämä tyttö oli polvillaan laatikon takana siten, että hänen käsivartensa näkyivät ja hän nosti pienikokoisen talon ilmaan. Samalla hän maukui suureen ääneen. Roolissa oli ujo tyttö, joka rohkaistui joka harjoituskerta enemmän ja enemmän. Oli ilo seurata tytön kasvua ja antaa hänelle positiivista palautetta tekemisestään.

Nukketeatteria pidetään visuaalisen taiteen ja teatterin välimaastossa olevana värien ja symbolien juhlanan. Nukketeatterissa näyttelijä muuttaa itsensä, esineen tai nukken roo-

lihahmoksi, jolla on jokin tehtävä. Teksti on nukketeatterissa toissijainen, sillä katsoja näkee ensin nuken ja sen jälkeen vasta kuulee puheen. (Aaltonen 2002, 22.)

Teatterinukella on vapauttava merkitys. Sen kautta voi hetkeksi vaihtaa oman minuutensa ja paikkansa johonkin toiseen henkilöön tai paikkaan. Nukketeatterilla voi unohdtaa arkuutensa ja esittää ihan jotain muuta mitä on tottunut esittämään. Nuken kautta voidaan tulkita sisimpiä tunteja ja mieltä askarruttavia ajatuksia. Teatterileikki lähtee usein liikkeelle siitä, mitä lapsi on nähnyt, kokenut tai kuullut. (Baric 2001, 165.)

Nukketeatteri kehittää myös eettistä ymmärrystä sen selkeän muotokielensä vuoksi. Teatterinukessa on peräti maagisuutta, joka kytkeytyy teatterinuken symboliseen ja moni merkitykselliseen tehtävään. Teatterinukke on yhtä aikaa sekä materiaallinen että elävä. Teatterinukke on ajatusten tulkki, jonka katsojat näkevät toiselta puolelta kuin nukella näyttelijä. (Aaltonen 2002, 22- 23.)

8. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyössä käytettiin menetelmänä työn kehittämis- ja toimintakyselyä, jossa oli pohjana projektin aikana esitetyt eri kysymykset lapsille ja aikuisille.

Toiminnallisella opinnäytetyöllä hain tietoa Teatterilaatikkoprojektin kehittämisestä päiväkotiryhmien lasten ja aikuisten vastausten perusteella. Menetelmänä käytin aikuisille kolmea - ja lapsille kahta kyselylomaketta.

Kyselyssä keräsin aineistoa standardoidusti joka kokoontumiskerran jälkeen kaikilta täsmälleen samoilla kysymyksillä. Tämän kyselytutkimuksen etuna on se, että sillä voidaan kerätä laaja aineisto; Siihen saadaan mahdutettua paljon henkilöitä ja voidaan kysyä erilaisia asioita. Tähän kyselyyn liittyy kuitenkin heikkouksiakin. Aineistoa pidetään pinnallisena ja teoreettisesti vaatimattomana. Siinä jää myös epäselväksi, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn. Kyselymuodoksi valitsin kontrolloidun kyselyn ja siitä informoidun kyselyn. Jaoin kysymykset joka kokoontumiskerran jälkeen. Jakaessani lomakkeita kerroin samalla kyselyn tarkoituksesta. Vastaajat täyttivät lomakkeen työssä heille parhaiten sopivalla ajalla ja palauttivat lomakkeen sähköpostitse. Kysymysten avulla kerätään tietoja tosiasioista; Käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä (ks. esim. Hirsjärvi ym. 2005, 182- 186).

Aikuisilla ja lapsilla olivat viidenteen kokoontumiskertaan saakka eri kysymykset. Kuudennen kerran jälkeen aikuisilla oli loppukysymysten aika ja lapsilla oma piirustus- tai maalaustehtävä projektin huippuhetkestä. Jätin kysymykset joka kokoontumiskerran jälkeen ryhmään. Aikuiset kävivät lasten kysymykset lasten kanssa läpi saman päivän lounaalla. Yksi aikuinen toimi kirjurina ja he välittivät omat ja lasten vastaukset ennen seuraavaa kokoontumiskertaa sähköpostitse. Aikuiset vastasivat henkilökohtaisesti. Näin sain tietää ennen seuraavaa kokoontumiskertaa ryhmän mielipiteen edellisestä kerrasta.

Kysymyksiksi valitsin avoimet kysymykset, joissa esitetään kysymys ja vastausta varten on jätetty vastaustilaa. Avoimien kysymysten etuna on se, että vastaajalla on mahdollisuus ilmaista ajatuksensa omin sanoin. Siinä ei ehdoteta vastauksia, jotka osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta; Mikä on keskeistä, tärkeää tai vastaajien asiaan liittyvien tunteiden voimakkuuden. Avoimessa kysymyksessä vältetään ”rasti ruutuun” vastausmuodosta aiheutuvat haitat, annetaan mahdollisuus tunnistaa ja käsitellä motivaatioon sekä viitekehukseen liittyviä seikkoja. Tulosten kannalta kyselylomakkeessa selkeys, spesifiset - ja lyhyet kysymykset antavat hyvän mahdollisuuden kyselyn onnistumiseen. Myös kysymysten määrällä ja järjestyksellä on merkitystä vastauksia ajatellen. Yleisimmät kysymykset ja helpoimmin vastattavat kysymykset on hyvä sijoittaa lomakkeen alkuun ja spesifiset kysymykset loppuun. Sanavalinnoilla on lomakkeessa suuri merkitys. Sanojen pitää olla kohderyhmälle tuttuja, jotka vastaajat ymmärtävät (ks. esim. Hirsjärvi ym. 2005, 187- 192). Itselleni lasten kysymykset olivat erityisen haastavia, jotta he ymmärsivät mitä heiltä kysytään.

9. PROJEKTIN TOTEUTUS

Tässä projektissa ei ollut tavoitteena valmis esitys, vaan että jokainen osallistui projektiin omalla tavallaan. Tärkein asia oli yhdessä leikkimisen, tekemisen ja löytämisen riemu. Kuitenkin kaikki ryhmät valitsivat valmiin esityksen esittämisen kevätkuuhlaansa.

Yhtenä projektin tavoitteena oli motivoida ja innostaa päiväkodin henkilökuntaa teatterin pariin. Aloittaessani yhdessä ryhmässä aikuiset olivat suunnitelleet aikaisemmin ”pakollisiin” joulun- ja kevätkuuhlaesityksiin laululeikkejä tms. Esityksiä he eivät olleet tehneet. Juhlien harjoituksissa lapset olivat vielä olleet mukana laululeikeissä, mutta esitystilanteessa lapset istuivat vanhempiensa sylissä ja henkilökunta esitti ohjelman

keskenään. He olivat hieman epävarmoja saduttamisesta. Jouduin todella valamaan heihin uskoa, että he osaavat saduttaa tarinan. Sieltä tuli äärimmäisen lyhyt tarina, mutta loppumetreillä se oli kaikkein selkein tarina lasten esitettäväksi. Siinä tarinassa lapset uskaltoutuivat itse sanoa muutaman repliikin, jota henkilökunta ja lasten vanhemmat kilvan ihmettelivät ja kiittelivät esityksen jälkeen. Henkilökunta väläytti jossakin vaiheessa, että jos teatterin tekeminen olisikin heidän syksyn teemansa. Sitä toivon hartaasti, sillä siellä oli muutama lapsi, jotka eivät yleensä olleet uskaltaneet avaamaan suutaan edes laululeikeissä. Nyt nämä lapset olivat reippaina näyttämöllä muistaen ja uskaltautuen sanoa repliikkinsä. Näiden lasten kohdalla saimme varmaan-kin työvoiton.

Yhdessä ryhmässä ei ollut myöskään tehty esityksiä lasten kanssa eivätkä aikuiset keskenään. Yhdessä ryhmässä aikuiset olivat tehneet lasten kanssa esityksiä, yhdessä ryhmässä aikuiset olivat tehneet lapsille esityksiä.

Minun tehtäväni oli vastata kolmen 3-5 -vuotiaiden ja yhden esikouluryhmän Teatteri-laatikkoprojektista yhdessä projektiin osallistuvien päiväkotien henkilökunnan kanssa. Projekti kesti seitsemän viikkoa, josta ensimmäinen viikko oli suunnittelua ja kuusi viikkoa kerran viikkoon ryhmissä kiertämistä. Projektin lopussa kävin monessa ryhmässä useammin kuin kerran viikkoon.

Projektin alussa neljästä ryhmästä kolmessa ryhmässä lapset tekivät saduttamalla tarinan aikuisten kanssa. Yksi ryhmä toteutti aikuisten aikaisemmin työstämän valmiin tekstin, johon lapset saivat lisätä tapahtumia. Saduttamisessa yksi aloitti tarinan ja jokainen jatkoi tarinaa vuorollaan. Minä muokkasin sitten tästä tarinasta ryhmälle sopivan tarinan viikkojen ja harjoitusten myötä.

Projektin idea oli myös se, että päiväkodin toimintatuokioissa tehtiin esitykseen liittyvät askartelut. Minun tehtäväni ei ollut valmistaa nukkeja, lavastuksia, puvustuksia tai rekvisiittaa vaan olla ryhmän tukena ja antaa vinkkejä. Projektin ajatus lähti siitä, että kaiken tarvittavan materiaalin täytyy löytyä päiväkodista. Ainoastaan yhteen ryhmään hankin kirpputorilta iloisen väriset sormikkaat ja varvassukat esittämälleni puulle, josta dinot söivät myrkkymarjoja. Toki olin ryhmien käytössä, jos he olisivat halunneet/ tarvinneet suunnittelu-, ohjaus- tai toteutusapua edellä mainituissa asioissa. Hyvin itsenäisesti ryhmät kuitenkin toteuttivat toimintatuokioissaan kaiken tarvittavan.

Olin projektin ryhmissä eräänlainen koordinaattori, joka seuraa, vie eteenpäin, tekee suunnitelmia ja päätöksiä ryhmän kanssa sekä antaa heille vinkkejä.

Projektin aikana sattui olemaan pääsiäinen, vappu ja äitienpäivä, jotka olivat luonnollisesti huomioitava toimintatuokioissa. Näiden ”pakollisten” juhlapyhien huomioiminen näkyi paikoitellen harjoituksissa, sillä ryhmät eivät olleet aina toteuttaneet sovittuja tehtäviä.

Myös yhteydenpito neljään päiväkotiin, kulttuurisuunnittelijaan ja teatterikuraattoriin oli tärkeä osa projektia, jotta tieto ja tunnelmat siirtyivät. Päiväkodista oli sovittu, kenen kanssa käyn sähköpostikeskustelua.

Ryhmissä oli pääsääntöisesti kaksi lastentarhanopettajaa ja lastenhoitaja. Joka tuokion jälkeen ryhmän toinen lastentarhanopettaja tai lastenhoitaja keskusteli kanssani tuokiosta ja päätimme, mitkä ovat heidän viikon tavoitteet ja toiminnot ennen seuraavaa kertaa. Harjoitteluni sattui olemaan keväällä kurakelien aikaan. Ennen kuin kukaan aikuisista ehti kanssani keskustelemaan, pukivat he lapset ulos. Menin pukemaan lapsille kurahousuja ja -rukkasia muiden aikuisten kanssa. Siinä samalla pukiessa ehdimme jo aloittaa keskustelumme.

10. SADUTUS – MENETELMÄ

Koulupsykologi, valtiotieteen tohtori Monika Riihelä aloitti Sadutus -menetelmän kehittämisen Suomessa 1980-luvulla. Hän kokeili sadun kerrontaa terapeuttisena välineenä lapsen itsetunnon ja osaamisen kohottamiseen. Vuonna 1995 käynnistettiin Riihelän toimesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin Satu-keikka-hanke, jota alettiin käyttää laajasti Kuperkeikkakyytiverkoston kautta. Sadutus

menetelmä on alun perin siirtynyt terapiapainotteisuudesta haastattelun ja opetuksen kehittämiseen. (Karlsson 2003, 100.)

Sadutuksen lähtökohtana on se, että jokaisella on ainutlaatuisia kokemuksia, ajatuksia ja kertomuksia, joita voi kertoa muille. Näistä syntyy kerrottaessa satuja. Sadutuksessa on tavoitteena lapsen kuunteleminen. Toinen tavoite on se, että lapsi tuntee hänet otettavan vakavasti. Saduttaessaan lapsi saa pohtia kertomuksissaan häntä kiinnostavia asioita tai kuunnella muiden lasten tarinoita. Sadutus saa aikaan hyvän olon tunteen ja yhteisöllisyyden, joka mahdollistaa yhteisleikkejä ja näyttelemistä. Tätä kautta aikuinen oppii kuuntelemaan ja tuntemaan lasta ja lapsiryhmää (ks. esim. Järvinen ym. 2009, 178).

Sadutus menetelmä perustuu lasten esille tuomaan tietoon siitä, millainen lapsi on, miten hän toimii, miten aikuiset toimivat lasten kanssa tai keskenään sekä mikä on aikuisen osuus yhdessä tekemisessä. Sadutus on työtapa, joka auttaa kuulemaan toisen mielessä liikkuvia tunnelmia ja esiin nostamia näkökulmia. Sadutuksessa näkökulmat muuttuvat tärkeiksi, kun niitä kuunnellaan ja kirjataan ylös. Lapsi tulee kuulluksi sadutuksessa siten, että hän saa kertoa juuri niistä asioista, jotka hänelle sillä hetkellä ovat tärkeitä. Sadutus osoittaa lapselle myös sen, että aikuista kiinnostaa hänen ajatuksensa ja hän on tärkeä. (Karlsson 2003, 110.)

Salmelan (2004,143) mukaan Sadutus menetelmä rohkaisee lapsia oman ajatustensa esittämiseen: Päivähoitoryhmän hiljaisina pidetyt lapset saivat kertomustensa vuoksi positiivista huomiota ja heidän piilossa olleet vahvuudet pääsivät esiin. Vilkkaat ja rajut lapset saattavat tuottaa joskus aggressiivisiäkin satuja. Salmelan mielestä oleellista sadutus hetkissä on se, että lapselle syntyy vahva kokemus omien ajatusten tärkeydestä ja arvokkuudesta. Lasten saduttamia satuja lukiessaan Salmela ajattelee, että satuja kertovat lapset kertovat samalla jotakin merkittävää itsestäänkin.

Sadutukseen kuuluu kerronta, kuuntelu, lasten ajatusten kirjaaminen ja lukeminen. Sadutuksessa tulee esiin toisen kunnioittaminen ja arvostaminen. Sadutus on kertojan maailmaan sukeltamista. Sadutus menetelmässä sadutettavalle sanotaan: *"Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat."* Sadutus on menetelmä, jonka avulla lapset muokkaavat ajatuksiaan kertomukseksi. Sadutus ei kuitenkaan ole mikään opetusmenetelmä, eikä sadutuksen tarkoituksena ole opettaa itseilmaisua, lukemista tai kirjoit-

tamista. Sadutus on ennen kaikkea vastavuoroiseen toimintakulttuuriin pyrkivä menetelmä, jonka avulla myös lapsen ajatukset tulevat esiin. Lapsella on päätävävalta siihen, millainen hänen tarinansa on. Saduttamisen voi myös ilmaista musiikin, tanssin, draaman, kuvan tai rakentelun muodossa. Sadutus tuo esiin myös lasten piilossa olevan oman kulttuurin. (Karlsson 2003, 9-10.)

Salmela (2004, 142 - 143) innostui menetelmästä huomattessaan menetelmän toimivuuden. Lapset kertoivat pitkiä, toimintaa täynnä olevia tarinoita, joissa sankarina useimmiten seikkaili joku eläinhahmo.

Jos halutaan toimia lasten kanssa, on tiedettävä, mitä he ajattelevat. Kyselemällä lapsilta voi saada selville aikuisen tärkeänä pitämiä asioita, mutta lapsille itselleen tärkeät ajatukset jäävät helposti piiloon. Sadutus menetelmää kutsutaan myös lasten kuuntelun menetelmäksi. Sadutus menetelmässä on tarkoitus löytää tapa lasten kuunteluun heidän omien kertomustensa kirjaamisen avulla muuttamatta satua. Sadutus menetelmässä kiinnostuksen kohde on lapsen kertomuksen sisältö ja kertomus ei ole mikään ”esitehtävä” jollekin varsinaiselle tehtävälle. (Karlsson 1999, 60- 63.)

Neljästä projektista kolmessa kertomukset toteutettiin saduttamalla ja eläimet olivat suuressa roolissa. Koska esitimme ryhmissä yhden tarinan, saduttivat lapset samaa tarinaa vuorollaan. Toisissa ryhmissä lapset saduttivat pidemmin kuin toiset lapset.

Sadutuksessa yhdistyy merkityksellinen kertominen, kirjoittaminen ja lukeminen. Sadutus on vastavuoroista kuuntelua, kerrontaa, toisen ajatusten vakavasti ottamista ja yhdessä tekemistä. Sadutuksella saa tietoa tai voi kertoa omista mietteistään ilman toisen arviointia tai tulkintaa. Kertomuksen kertoja on sadutettava ja kirjaaja saduttaja, sillä kirjaajan tehtävä on olla aktiivinen kuuntelija ja sitä kautta innostaa sadutukseen. (Karlsson 2003, 11.)

Kerrontaprosessin tärkeimmäksi vaiheeksi muodostui satujen ääneen lukeminen ryhmälle. Samaa kertomusta luettiin uudelleen ja uudelleen ja lapset kuuntelivat hievahtamatta toistensa kertomusta. (Salmela 2004, 143.) Projektien alussa muutama kerta aloitettiin muistin virkistämiseksi kertomuksen lukemisella. Kertomusta luettiin päiväkodeissa myös muina aikoina ja lapset kuuntelivat tarinaa tarkkaavaisesti.

Sadutus menetelmällä sukelletaan lasten maailmaan ja annetaan tilaa lasten omille ajatuksille ja aloitteille. Sadutus auttaa aikuista huomaamaan ja seuraamaan lasten

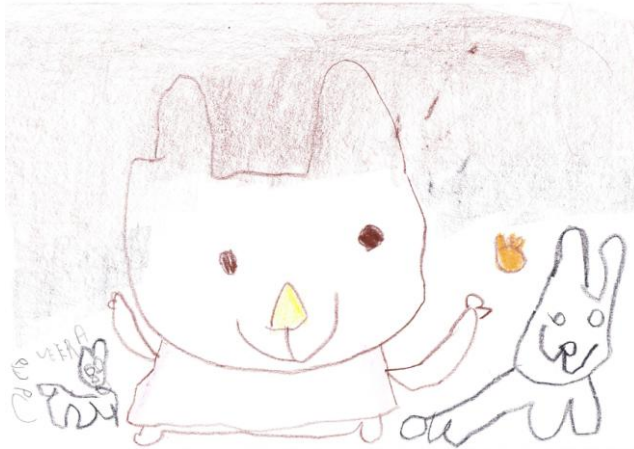
pohdintoja ja ideoita. Menetelmä kasvattaa aikuista tarkkanäköisyyteen, herkkään kuulemiseen, tuntemiseen ja leikittelevään mieleen. Sadutuksessa lapsi tuo esiin oman kulttuurin ja sen rikkauden. Ujoimmatkin lapset rohkaistuvat ilmaisemaan itseään ja tuovat oma-aloitteisesti ehdotuksiaan esiin. Lapsen vahvalle itsetunnolle jää tilaa, mikä on tärkeä asia kasvun ja oppimisen kannalta. Tarkkaavainen kuuntelu luo hyvät edellytykset kasvulle, luovuudelle, kehittymiselle ja oppimiselle. Sadutuksella lapsi lisää kielellistä tietoisuuttaan ja uusien käsitteiden käyttöä. (Karlsson 2003, 41- 42.)

Sadutuksen jälkeen lapset tekivät tarinassa olevan haluamansa keppinuken. Yhdessä ryhmässä keppinuket oli tehty ennen kuin he tiesivät projektista vielä mitään. Heillä oli tarkoitus tehdä tekemillään keppinukeilla esitys kevätjuhlaan. Näin projekti mahdollisti esityksen tuottamisen. He saduttivat tarinan valmiiden keppinukkeiden henkilöille. Lapsen ei tarvinnut kuitenkaan esittää tekemäänsä oman nukken roolia nukella tai oman kokoisenakaan henkilönä. Olin ensimmäisellä kerralla esitelletty fyysisesti Teatterilaatikon, jonka kautta alettiin esittää/ leikkiä tarinaa nukeilla. Nukkien kautta löytyivät roolihenkilöt. Teatterilaatikossa on mahdollista esittää joko keppinukeilla tai oman kokoisina henkilöinä Teatterilaatikon lähettyvillä. Näissä projekteissa lapset enimmäkseen esittivät oman kokoisina henkilöinä, koska sillä tavoin henkilöt näkyivät paremmin kuin pienet keppinuket.

Sadutus on iso sosiaalinen uudistus. Siihen tarvitaan vain vähän välineitä, mutta varusteena on myös vallankumouksellinen suhtautuminen lapseen. Saduttamisessa luotetaan siihen, että jokaisella lapsella on sanottavaa ja että jokainen lapsi osaa muokata ajatuksensa sadun muotoon. Aikuinen kuuntelee lapsen kertomuksen ja arvostaa lapsen ajatuksia. (Taipale & Lindroos 2003, 8.)

Sadutuksen merkitys kumoutuu, jos saduttaja alkaa opettaa ja määrittämään, millainen satu pitää olla. Silloin myös kertomuksen sisältö jää taka-alalle. Satu mahdollistaa ajatukset mielikuvitukselliseen muotoon. Sadutus antaa mahdollisuuden leikinomaiseen dialogiin, muuttaa sisäisen puheen ja hiljaisen tiedon näkyväksi. Sadutuksessa päämääränä ei ole saduttajan määrittelemä lopputulos. Satua ei arvostella tai arvioida ja satu vapauttaa saduttajan asiantuntija-asemasta keskittymään toisen kohtaamiseen ja tarinan sisällön syventymiseen. Sadutetun sadun kautta ei tulkita kertojaa, hänen persoonallisuuttaan, ongelmiaan tai luovuuttaan. Sitä vastoin kuunnellaan, mitä kertoja haluaa kertoa. Saduttaja voi myös estää kertojaa kertomasta tarinaa vähättelellä tai

pettymällä kertomuksen sisältöön. Saduttajan ja kertojan tulee olla tilanteessa tasaver-
taisia. (Karlsson 2003, 116- 117.)

11. TEATTERILAATIKON KYSELYN TULOKSET

11.1. Toimintakerran 1-3 tulokset

Lasten ensimmäisellä kysymyksellä selvitin, mistä he pitivät eniten ja miksi he pitivät siitä. Monessa vastauksessa nousi esiin innostuneisuus näyttelemistä kohtaan. Varsinkin eläinten esittäminen oli ollut mieleistä. Ensimmäisellä kerralla esittelemäni Teatterilaatikko ja ääniefektit sekä lopuksi tekemäni pyörremyrsky olivat olleet hauskoja, varsinkin pojista. Teatterilaatikossa esittäminen omatekemillä nukeilla oli myös ollut mieleistä. Tarinan keksiminen, alussa Seuraa johtajaa - leikki ja musiikkirentoutus, nukkien askartelu, näytelmän äänien tekeminen ja tarinan hauskat kohdat olivat nousseet mukavina asioina esiin.

Lasten toisella kysymyksellä selvitin, kokivatko lapset toiminnan tylsäksi ja jos kokivat, niin mikä siinä oli ollut tylsää. Tähän kysymykseen ei tullut yhtä paljon vastauksia. Monessa vastauksessa oli ainoastaan maininta, ettei mikään ollut tylsää. Tämän lisäksi mainittiin tylsäksi alkuimprovisaatio (pojat), jännitys, paikoillaan istuminen, väsymys, nukeilla leikkiminen, väsymys tarinan keksimiseen, alussa puheleminen ja osa tarinan hahmoista. Yhdessä vastauksessa lapsi koki kaiken tylsänä, kun sai niin pienen roolin.

Aikuisten ensimmäisellä kysymyksellä selvitin, mitä heidän mielestään toimintakerralla saavutettiin ja mikä oli heidän mielestään kerran tärkein anti. Monessa vastauksessa tuli esiin lapsilähtöisyyden toteutuminen, joka näkyi huomioidessa lasten ideoi-

ta. Tässä vaiheessa lasten ideat saivat virrata vapaasti, jopa ylipursuillen. Lasten kanssa käydyt keskustelut ideoidessa tarinaa ja lasten kiinnostuminen viimeistään askarteluvaiheessa olivat merkittäviä asioita. Aikuisten mielestä saavutettiin innostuneita lapsia tulemaan mukaan, innostus alkavaa projektia kohtaan ja pääseminen hyvin alkuun. Osalle vastaajista Teatterilaatikkoon tutustuminen tarkemmin ja Teatterilaatikon esittely olivat olleet toimintakerran tärkein anti. Lasten mahdollisuus esitellä kaikille oma hahmonsä ja sitä kautta rooleihin ”heittäytymistä” pidettiin kerran tärkeimpänä antina. Yhden vastaajan mukaan kerran tärkein anti oli kun lapset saivat miettiä, mitä kohtauksessa tehdään ja puhutaan. Teatterin tekemisen aloitus, alustava roolijako, tutustuminen edelleen tarkemmin lasten luomiin hahmoihin ja tarinaan saadut lisäideat olivat vastaajien mukaan merkittäviä.

Lapsia kiehtoi, miten hahmoja voi itse alkaa työstämään. Nukkehahmojen tekeminen ja sitä kautta tarinaan sisään pääseminen sai isommat lapset pohtimaan tarinaa. Myös lasten pääseminen paremmin tekemiseen kiinni ensimmäisen kerran tarinan esittämisen/ leikkimisen jälkeen mainittiin toimintakerran tärkeimmäksi anniksi. Läpimenoissa tuli muutamia yllätyksiä, kun rohkeat lapset menivät yllättäen aivan lukkoon ja useat arat, puhumattomat tai esillä olemista suorastaan kammoavat lapset uskaltautuivat tulemaan esille tai jopa puhumaan ja kertoivat jälkikäteen todella iloisina mitä olivat tehneet. Yhdessä vastauksessa pohdittiin, että olisi tärkeää saada hahmot ja roolit pian niin valmiiksi, ettei varsinaista tarinaa tarvitsisi kerrata lukemalla vaan päästäisiin nopeasti eläytymään tarinaan.

Aikuisten toisella kysymyksellä selvitin, saatiinko heidän mielestään kaikki lapset mukaan ja löysikö jokainen mielekästä tekemistä. Kaikissa vastauksissa tuli esille, että lapset saatiin innostuneesti mukaan. Liikkuminen alkukeskustelun jälkeen auttoi lapsia jaksamaan paremmin ja osa lapsista osasi mennä eläinhahmojen maailmaan. Osa aikuisista oli tyytyväisiä, etten antanut lasten painaa ”pelleilynappulasta” näiden alkui improvisaatioiden aikana. Teatterilaatikon kautta saatiin projekti konkretisoimaan niin lapsille kuin aikuisillekin. Nukkien tekijät kokeilivat innoissaan, miten oma nukke sopi Teatterilaatikkoon. Myös kokoontumiskerran monipuolinen toiminta auttoi saamaan lapset mukaan toimintaan.

11.2. Toimintakerran 4-5 tulokset

Lapsilta selvitin, mikä heistä on ollut tähän mennessä projektissa hauskinta, mukavinta, kivointa, ihaninta tai kiinnostavinta. Lasten mielestä oli mukavaa esitellä nukkensa laatikossa, esityksen tekeminen, eläinhahmojen esittäminen, alkujumppa, toisten esittämisen seuraaminen, keppinuken tekeminen, loppulaulu ja siinä hyppiminen. Yhden lapsen mielestä hauskinta oli se, kun päähine ei pysynyt päässä, toisen lapsen kun sai soittaa rumpuja ja kolmannen lapsen tanssiminen.

Lasten toisella kysymyksellä selvitin, mikä heistä on ollut projektissa jännittävintä tai pelottavinta. Yllättävän vähän lapset osasivat tähän vastata vai eikö heitä sitten yhtään jännittänyt tai pelottanut. Esikouluryhmän aikuinen mietti, että kokevatko esikoululaiset itsensä jo niin isoiksi, ettei ainakaan ääneen voi sanoa, jos joku jännittäisi tai pelottaisikin. Yhden lapsen mielestä näytelmässä eläimistä tarkoitettu paisti oli jännittävä, toisen mielestä se, kun Teatterilaatikko aukeaa ja siitä saa sivut pois. Myös äänet ja musiikki oli koettu jännittäviksi. Pelottaviksi koettiin äänet.

Aikuisilta selvitin, mitä tunnelmia prosessi herättää heissä tässä vaiheessa projektia. Vastaajan mukaan aikuisena on ollut mukava seurata lasten reaktioita, yllättäviä vetäytyjiä ja esiintyjiä on myös löytynyt. Toisen vastaajan mukaan hyvää on ollut se, kun päästiin eteenpäin miettimään ja harjoittelemaan kohtauksia. Roolijako, roolien selkiintyminen ja kokonaiskuvan hahmottuminen herättivät positiivisia tunnelmia. Aikuisena oli mukava seurata lasten edistymistä ja iloa.

Selvitin myös, millaisia tunnelmia aikuinen näki lapsessa tässä vaiheessa projektia. Vastaajien mielestä suurimmalla osalla lapsista oli nähtävissä innostusta, mutta osalla myös väsymistä. Esityksen laulu siirtyi poikien ulkohippaleikkeihin ja tyttöjen tanssi sisäleikkeihin. Pojat innostuivat myös joukkokohtauksestaan. Jotkut harvemmin paikalla olleet lapset jännittivät ehkä tilannetta enemmän. Joillakin lapsilla oli vaikea keskittyä kuuntelemaan. Lapset olivat innoissaan päästessään esiintymään, mutteivät jaksaneet seurata muiden kohtauksia. Esiintyminen, varsinkin yleisölle tuntui jännittävän.

Kysyin aikuisilta myös mielipidettä, luulevatko he lasten ymmärtävän, missä he ovat mukana. Vastaajien mukaan osa lapsista ymmärtää, osa ei. Yksi vastaajista uskoo lasten ymmärtävän pikku hiljaa missä ovat mukana, kun päästään harjoittelemaan kohtauksia peräkkäin. Silloin lapsille selkiintyy kokonaiskuva suunnitelmasta. Kaikki ryh-

män lapset ovat tietoisia siitä, että valmistelut liittyvät kevätjuhlaan ja jokainen haluaa olla siinä mukana. Toisessa ryhmässä lapset ymmärsivät iän ja kehitystason mukaan sen, että he saavat leikkiä tekemillään nukeilla ja ”leikki” esitetään myöhemmin kevätjuhlassa vanhemmille.

Halusin selvittää vielä aikuisilta, millaisia odotuksia he kohdistivat minun työpanokseeni. Lähes kaikki vastaajista piti työpanostani riittävänä ja odottivat esityksen kaasaamista kanssani esitettävään muotoon. Rohkaisemista, kannustamista ja lasten saamista mukaan toimintaan pidettiin hyvänä asiana.

11.3. Toimintakerran 6 tulokset

Suunnitteluviikolla kävin ryhmien aikuisille esittäytymässä ja kertomassa, mistä tässä projektissa on kyse. Se auttoi aloitusta, kun edes aikuisten kasvot olivat tuttuja. Yhteenvedon perusteella aikuiset olivat saaneet tarpeeksi tietoa projektista ennen aloittamista. Tutustumiskäynnin ja varsinaisen projektin aloittamisen välissä pidimme teatterikuraattorin kanssa kahden tunnin kestävän koulutusiltapäivän projektiin osallistuville aikuisille. Neljästä päiväkodista osallistuvien aikuisten henkilömäärä oli 11 ja tästä määrästä koulutukseen osallistui kahdesta päiväkodista kolme henkilöä, kaksi henkilöä esikouluryhmästä ja yksi pienempien ryhmästä. Esikoululaisista suurin osa oli puolipäiväisiä, muiden ryhmien lapset olivat enimmäkseen kokopäiväisiä. Yhteenvedon perusteella kaikki osallistujat olivat tyytyväisiä koulutukseen ja koulutus vastasi odotuksia.

Myös koulutusiltapäivän pituus oli heidän mielestään sopiva. Projektin kesto oli ollut myös aikuisten mielestä sopiva. Vastausten perusteella aikuisten mukaan projektissa toteutui varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet ja ryhmän kevään tavoitteet pystyttiin yhdistämään tähän projektiin.

Aikuisilta halusin selvittää, koettiinko projekti suurena ”kiviriippana” vai suurena rikkautena päiväkodin toiminnassa. Kaikki vastasivat projektin olleen rikkaus toiminnassa. Yhdessä vastauksessa todettiin, että ainahan projekti työllistää, mutta se myös innosti ja antoi puhtia tehdä uusia asioita. Teatterilaatikkoon tutustuminen oli myös täysin uusi mielenkiintoinen kokemus ja siksi sitä oli antoisaa työstää. Lapset ja aikuiset olivat todella innostuneita. Useita ryhmän ujoista ja raisuista lapsista projekti motivoi viikosta viikkoon ylittämään ”normaalin” toimintansa ja Teatterilaatikkopäivä oli viikon odotetuin päivä. Teatterilaatikko toi tutuissakin lapsissa esiin arjen rutiineihin

uutta toimintatapaa ryhmässä työskentelyyn ja yhteisöllisyyden oppimiseen. Projekti toi vaihtelua, mutta samalla myös haastetta niin lapsille kuin aikuisille. Tarinan kehittäminen oli monelle uusi asia. Projektin eteneminen, erilaiset osiot (mielikuvituksen käyttö, eläytyminen, esityksen koostaminen, keppinukkien teko, tarinan sisäistäminen näytelmäksi, roolien etsiminen ja löytyminen, lavasteiden teko) olivat lapsille innostavia. Lasten erilaisia taitoja tuli esiin, lasten välille syntyi ehkä jopa uusia leikkikaveruksia tämän pohjalta. Lasten loistava keskittyminen asian tiimoilta herätti ihastusta. Yhteishenki kasvoi lasten kesken, projekti myös yhdisti lapsia ja ”omia” aikuisia. Projektin myötä he saivat paljon monipuolisemman ja idearikkaamman matkan teatterimaailmaan kuin mihin olisivat omin eväin pystyneet. Vastaajasta oli mukava tutustua teatterin tekemiseen lapsiryhmän näkökulmasta ammattilaisten kanssa.

Aikuisilta halusin tietää myös projektin työllistämistä päiväkodin henkilökunnan näkökulmasta. Projektin ajanjaksolle sattui isoja tapahtumia (pääsiäinen, vappu, äitienpäivä), jotka verottivat projektiin käytettävää aikaa. Mahdollisuuksien mukaan he yrittivät kuitenkin jakaa aikaansa. Vastaajan mukaan loppuvaiheen harjoituksissa oli välillä hankala saada lapset innostumaan ja keskittymään harjoitteluun. Toisaalta hän mietti, että loppukevät on ”villii” aikaa muutenkin, joten tiedä sitten johtuiko ”ongelmat” teatteriprojektista vai oliko lapsilla vaan kevättä rinnassa. Toisen vastaajan mukaan projektin työllistäminen oli hyvin suhteellista: Projektin tiimoilta pystyi monia toimintatuokioita tarjoilemaan mielenkiintoisessa paketissa.

Yhden vastaajan mukaan ajankohtana huhti- toukokuu on aina esikoulun kiireisintä aikaa. Muun muassa arviointikeskustelut ja tiedonsiirrot kouluihin ovat keväällä. Vastaava projekti ennen joulua voisi olla esikoulussa ajankohdaltaan sopivampi. Projekti työllisti hänen mukaan henkilökuntaa kovasti. Toisaalta hän totesi, että loppu hyvin, kaikki hyvin ja saimme aikaiseksi valmiin esityksen kevätjuhlaan.

Muiden vastaajien mukaan projekti ei työllistänyt kuitenkaan liikaa. He askartelivat enemmän kuin olisivat tehneet ilman projektia, harjoittelivat enemmän esitystä ja miettivät asioita tarkempaan.

Kysyin myös aikuisten mielipidettä lasten osallistumisesta projektiin. Heidän mukaan lapset innostuivat saduttamisesta, lavasteiden tekemisestä, nukkien teosta ja nukeilla esittämisestä, askarteluista, piirustuksista, tanssista ja musiikista. Lapset odottivat kovasti esitystä vanhemmille ja kavereille. Tarinan kehittäminen ja itse roolien leikkiminen,

esiintyminen sekä esityksen jännitys olivat tärkeitä. Keskittyminen tekemisiin oli suorastaan loistavaa, jokainen sai loistaa joissakin taidoissaan. Varsinkin eläinten esittäminen oli ollut mieluista. Lapset odottivat milloin harjoitellaan ja kertoivat sadusta paljon kotona. Oli mukava mennä ryhmiin, kun oli tervetullut ja odotettu henkilö.

Halusin selvittää myös sitä, kuinka aremmat ja hiljaiset lapset osallistuivat projektiin aikuisten mielestä. Vastaajien mukaan löytyi uusia kykyjä aroista lapsista. Oli hienoa, kun eräs melko ujo ja pidättyväinen tyttö uskalsi esityksessä lausua repliikkiansä niin että kuului takariviin asti. Projektista löytyi jokaiselle lapselle hänen kykyjään vastaava rooli. Lavasteiden teko, keppinukkejen ja ääniefektien teko sopivat hyvin aroille ja hiljaisemmille lapsille. Suurin osa aroista ja hiljaisista lapsista yllätti olemalla kuitenkin kaikkea muuta kuin arkoja ja hiljaisia. Kaikille riitti tekemistä, varsinkin lavasteiden teko sai kaikki mukaan. Sekä tytöt että pojat halusivat olla myös mukana omissa esityksissään, muun muassa tansseissa ja taistelussa.

Kysyin aikuisilta heidän oppimiaan asioita projektin aikana teatterista ja teatterin tekemisestä. Vastaajien mukaan teatterin tekeminen on monipuolista toimintaa, jokainen sai osallistua kykyjensä mukaan ja kaikki hyväksyttiin omana itsenään. Projekti muuttuu ja muokkautuu sen edetessä ja pienistä kohtauksista muodostuu kokonaisuus. Lyhyt kohtaaminen vaatii paljon valmisteluja ja pienikin produktio sisältää monia eri elementtejä, kuten musiikkia, tanssia, näyttelemistä ja niin edelleen. Tämän muotoisena toimintana vastaaja oppi ehkä kuuntelemaan useampaa mielipidettä oman mielipiteen lisäksi. Työ on hyvin pitkäjänteistä - tulokset huomataan joskus vastaviiveellä, pitkäjänteisyys ja ahkeruus ovat yllättävän tärkeitä aikuisillekin. Yksi vastaaja oppi sen, että näinkin pienten lasten kanssa voi teatterin keinoja käyttää ja valmiiseen näytelmään on monta vaihetta. Tehosteiden keksiminen on mielenkiintoista, teatterityöskentely joustaa ja odotukset/ ideat saattavat muuttua paljon projektin aikana. Luovuutta ja ideoita saa käyttää, joten projektista ja ideoinnista nautittiin. Teatterin tekeminen teettää työtä, mutta myös palkitsee.

Kysyin myös aikuisen mielipidettä projektin suurimmasta annista yksittäiselle lapselle. Aikuisten mukaan onnistumisen ilo nousi monessa vastauksessa yksittäisen lapsen tärkeimmäksi anniksi. Myös oman roolihahmon syntyminen ja kehittäminen, omien tuotosten (keppinuket) esitleminen muille ja esiintyminen muiden kanssa nousivat esiin. Elämykset, osaamisen kokemus ja itsetunnon nostatus, vahva elämys, keskittymiskyvyn sekä yhteisöllisyyden paraneminen olivat lapsille suurinta antia. Jokaisen

askartelu, läsnäolo ja osallistuminen olivat tärkeitä. Löytää rohkeutta ilmaista itseään ehkä uudella tavalla ja lopputuloksen näkeminen mainittiin vastauksissa.

Kysyin myös aikuisten mielipidettä projektin suurimmasta annista koko lapsiryhmälle. Vastaajien mukaan koko lapsiryhmälle suurin anti oli lopputuloksen näkeminen. Teatterilaatikko puhutti ja pohditutti lapsia. Ideoinnissa otettiin huomioon lasten ehdotukset ja heidän mielenkiinnon kohteensa. Lapset saivat vaikuttaa esitykseen ja sen lopputulokseen. Jokainen pääsi osallistumaan. ”Yhteen hiileen puhaltaminen” koko ryhmän voimin nostettiin myös esiin. Toisten huomioiminen ja toisten tekemisen arvostus, vahva kokemus siitä, että ”me osaamme tehdä tällaista hienoa ja jännää yhdessä” huomioitiin vastauksissa. Projekti auttoi myös keskittymään. Vastaaja koki projektin olleen koko ryhmälle mukava, erilainen projekti, jollaista tämän ryhmän kanssa ei ollut tehty. Teatterin tekeminen yhdessä oli tärkeää koko ryhmälle ja oli myös uutta ja ihmeellistä tutustua Teatterilaatikkoon. Esiintyminen vanhemmille ja kavereille olivat lapsille tärkeää, sitä odotettiin kovasti.

Kysyin myös aikuisten mielipidettä projektin suurimmasta annista heille itselleen. Heidän mukaansa teatterin tekemisessä lähdetään pienistä asioista liikkeelle eikä tavoitella ”kuuta taivaalta”. Aikuiset saivat monipuolisia ideoita jatkoon, projektin myötä tuli vielä suurempi into teatterin tekoon lasten kanssa. Uudenlaiseen työskentelymuotoon (saduttaminen ja esityksen valmistaminen) tutustuminen koettiin tärkeäksi. Aikuiset saivat lisää tietoa tällaisesta projektityöskentelystä ja teatterin tekemisestä. Tiimin keskinäinen yhteistyö oli hengeltään avointa ja mukavaa. Jokainen tuli kuuluksi ja taitojaan sai käyttää. Uusien ”kykyjen” löytyminen itsestä ja lapsista oli mieleistä. Aikuisista oli mukava huomata ujojen, arkojen ja villien lasten ilo ja keskittyneisyys. Yhdessä tekeminen ja valmis esitys olivat suurimpia anteja osalle aikuisista.

Halusin selvittää aikuisten projektin mieleenpainuvimman asian ja mikä oli heille parasta projektissa. Yhden vastaajan mukaan lyhyessä ajassa saatiin valmistettua yhdessä esitys ja lopputuloksesta tuli huippu. Toisen vastaajan mukaan lasten riemu, ilo ja innostuminen esittämisestä olivat kaikkein parasta. Ensimmäisen kokoontumiskerran Teatterilaatikkoon tutustuminen, salin koristelemisen esitystä varten, minun ja teatterikuraattorin antamat vinkit eri tilanteissa olivat osalle vastaajista tärkeintä antia. Ujojen, arkojen ja villien lasten ilo ja keskittyneisyys nousivat esiin. Myös vahva lasten läsnäolo tekemisissä ja lasten avoin tarinaan heittäytyminen mainittiin. Näytelmän työstäminen erilaisissa leikeissä sitä muistellen ja vähän muunnellen olivat olleet tär-

keitä. Yksi vastaaja mainitsi tarinan olleen parasta, siitä tuli upea jo kirjoitettunakin. Erityisesti pidettiin keksimistä tehosteista näytelmään. Yksi vastaajista mainitsi parasta olleen esitys kevätjuhlassa, joka meni hienosti ja lapset odottivat esitystä todella paljon ja innoissaan. Prosessin vaiheittainen eteneminen ja esityksessä onnistuminen huomioitiin vastauksissa.

12. PROJEKTISTA POHDINTAA

Teatterilaatikossa pääasiana oli leikki, ei valmis esitys. Kuitenkin joka ryhmä valitsi tavoitteekseen valmiin esityksen kevätjuhlaan. Olisihan heidän joka tapauksessa pitänyt tehdä ohjelmaa juhlaan. Jää arvailujen varaan, oliko ryhmien osallistumisen motiivina ainoastaan saada valmis esitys juhlaan vai myös halu oppia ja kokea yhdessä teatterin tekemisen kautta uusia asioita.

Teatterilaatikkoprojektissa tekeminen oli ensin rekvisiitan valmistamista ja sen jälkeen esityksen valmistamista. Seurata aikuisten ja lasten tekstin käyttöä, mitä se merkitsee heille ja miten kohtauksista syntyi kokonaisuus. Yhdessä ryhmässä, jossa he eivät olleet tehneet esityksiä, meinasi aikuisilla tulla harjoituksissa uskonpuute. He eivät ”osanneet nähdä” esitystä harjoitusvaiheessa kokonaisuutena.

Koulutusiltapäivän pituus olisi mielestäni saanut olla hieman pidempi, mutta päiväkodin henkilökunnalle koulutusta on hankala järjestää. Lapsia ei voi luonnollisesti jättää ilman aikuisia koulutuksen ajaksi. Minusta lyhyeen aikaan tuli turhan paljon asiaa varsinkin niille, joille asia oli vieras.

Mielestäni projektin kesto kuusi viikkoa ryhmissä ja yksi viikko suunnittelua ja aikatauluttamista on sopiva kesto tämän ikäisten lasten projektille. Jos se olisi lyhyempi, eivät ryhmät ehtisi tekemään esitykseen kuuluvaa rekvisiittaa eivätkä harjoittelemaan. Jos projekti olisi pidempi, saattaisivat lapset jo kyllästyä ja väsyä toistoon.

Jännitys, väsymys ja lapsen kokeman kaiken tylsänä saadessaan niin pienen roolin, ovat myös pohdittavia asioita. Osa ihmisistä jännittää esiintymistä enemmän kuin toiset. Aikuinen ei aina välttämättä huomaa, jos lapsi jännittää. Väsymys on yhtä hankala asia kuin jännitys. Toimintatuokiot ovat aamupäivällä ennen ulkoilua, ruokailua ja päivälepoa. Lapset ovat aamupäivän päiväkodissa yöunien voimalla. Lapsen yön piteen tai laatuun ei henkilökunta voi luonnollisestikaan puuttua. Aikuisen on han-

kala nähdä lapsen pettynyttä oloa roolinsa pienuuteen ja sitä kautta kokemisen kaiken tylsänä, jos hän ei sano sitä.

Yhdessä vastauksessa toivottiin, että hahmot ja roolit saataisiin nopeammin valmiiksi, jos tarinaa ei kerrattaisi joka kerran alussa lukemalla vaan ryhdyttäisiin suoraan harjoittelemaan. Kuitenkin lähes joka kerta oli toimintatuokioissa lapsia, jotka olivat edellisillä kerroilla pois ja eivät välttämättä ole kuulleet koko tarinaa kertaakaan. Tarina vielä muuttui ensimmäisillä kerroilla. Näiden lasten oli vaikeaa ryhtyä työskentelemään, jos he eivät tunteneet tarinaa. Ja tarinaan eläytyminen vaatii sen, että tarina on tekijälle tuttu. Sitähän minä en voi tietysti tietää, minkä verran he lukivat tarinaa muina päivinä lapsille ja ketä lapsista silloin oli ollut paikalla.

Päiväkodissa on luonnollisesti omat toimintatavat ja oli haastavaa olla mukana ryhmän ”ulkopuolisena” jäsenenä ja yrittää kunnioittaa heidän työskentelytapojaan ja arkeaan tuntematta alussa heidän toimintatapojaan. En halunnut missään nimessä mennä ryhmään kaikkietävänä kertomaan, miten heidän pitää viedä projektia eteenpäin. Kun tässä teatterin tekemisessä kaikki mallit ovat oikeita, riippuu aina ryhmästä ja näkökulmasta mikä sopii millekin ryhmälle.

Myös se oli haasteellista, kun toisissa ryhmissä henkilökunta oli tehnyt vuosikymmeniä yhdessä keskenään lapsille esityksiä ja sitten oli ryhmiä, missä ei ollut tehty millään tavalla lapsille esityksiä. En tiennyt ”konkariryhmissä”, miten paljon he haluavat ja tarvitsevat tukeani. Niissä ryhmissä, joissa ei ollut tehty esityksiä, tiesin, että he tarvitsevat paljon ohjaustani ja tukeani.

Vastauksista paljastui, että yhtä vastausta lukuun ottamatta kaikki olivat sitä mieltä, ettei projekti työllistänyt liikaa. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että projektin ajankohta näin keväällä ei ole paras mahdollinen ajankohta esikoululaisille. Olen hänen kanssaan samaa mieltä. Keväällä on esikoulun lisäksi vielä ”pakolliset” huomioitavat pääsiäinen, vappu ja äitienpäivä. Keväällä on vielä kurakeli kurahousuineen ja -rukkasineen. Niiden pukemiseen meni aikuisilta paljon aikaa ja energiaa. Vaikka autoinkin niiden pukemisessa, jäi monta kertaa aikuisten kanssa suunnittelu-aika lyhyeksi. Olisiko joulun alusaika parempi ajankohta? Toiminnot voisivat olla jouluun liittyviä ja ryhmä voisi tehdä halutessaan joulujuhlaan näytelmän. Ajankohta valittiin minun itsekkäästä syystä saada suoritettua harjoittelu keväällä mahdollisimman nopeasti pois.

Päiväkodeista vastattiin sähköpostitse hyvin vaihtelevasti, toisista vastattiin joka kerran jälkeen, toisista vastattiin silloin tällöin. Osan kanssa olisin toivonut tiiviimpää yhteydenpitoa. Olen kuitenkin tyytyväinen, että kaikki päiväkodit vastasivat loppupalautteeseen. Kahdesta päiväkodista tuli lasten piirustuksia huippuhetkestä. Se, miksi päiväkodit eivät vastanneet joka kerran jälkeen, jää arvailujen varaan. Ymmärrän kuitenkin asian, sillä päiväkotien henkilökunnan jaksaminen on monta kertaa ääri rajoilla pienen henkilökunnan ja suuren lapsiryhmän vuoksi. Tämän projektin lisäksi päiväkoedeissa oli luonnollisesti muutakin toimintaa, minkä suunnittelu ja toteuttaminen veivät aikaa. Kulttuurisuunnittelijan ja teatterikuraattorin kanssa yhteistyö sujui koko ajan saumatta.

Aikapula näkyi myös kokoontumiskerran jälkeen olevassa palaverissa, jossa samalla aikuisen piti tehdä ruokailuun - ja nukkumiseen liittyvät valmistelut. Ne olivat yleensä sen aikuisen tehtävänä, joka oli sisällä. Jos kokoontumiskerran jälkeen ei saa rauhoitettua pientä aikaa, olisiko kokoontumispäivän iltapäivällä puhelinneuvottelu parempi vaihtoehto, vaikkei siinä ollakaan kasvokkain? Iltapäivällä lapset ovat joko lepäämässä tai kotona, eikä siten sido koko ryhmän aikuisten työaika.

Olin sanonut ryhmissä useampaan otteeseen, että jos tarvitsevat apua ja vinkkejä lavastuksessa, puvustuksessa tai rekvisiitassa autan heitä mielelläni. Teettämässäni palautekyselyssä yhdessä ryhmässä kaikki kolme aikuista olisivat kaivanneet lavastuksen suunnitteluun ja toteutukseen apua. Olisin toki auttanut heitä, mutten tiennyt heidän kaipaavan apua. Ilman muuta olisin mennyt heidän kanssaan pohtimaan ja toteuttamaan lavastusta erikseen. En halunnut määrällä tai ohjailla heidän toimintatuokiotaan lavastuksenkaan suhteen, yritin olla hienovaraisesti taustalla. Tämä ryhmä onnistui kuitenkin upeasti toteuttamaan lavastuksen, en taatusti olisi keksinyt yhtä hienoja ratkaisuja. Tapasin heidät vielä palautteen antamisen jälkeen. Keskustelimme asian auki ja kaikki opittiin toivoakseni taas jotakin. Seuraavalla kerralla on kuitenkin joka kokoontumiskerralla kysyttävä erikseen, tarvitsevatko/ haluavatko he johonkin suunnittelu- tai toteutusapua ja pitää ”tuntosarvet” entistä enemmän auki.

Koska näytelmän tekeminen on ryhmätyötä, poissaolot ovat hankalia. Lasten osallistuminen päiväkodin toimintaan määräytyy vanhempien työaikojen mukaan. Tietysti henkilökunnan pitää kunnioittaa vanhempien vapaapäiviä ja heidän mahdollisuuttaan olla arkena lastensa kanssa. Jos vanhemmat tekevät muuta kuin säännöllistä päivätyötä, hoitopäivät eivät ole silloin säännöllisiä. Tämä hankaloittaa ryhmän harjoittelua,

kun ei voida tietää, kuka on milloinkin paikalla. Vapaapäivällä olevat lapset halusivat kuitenkin osallistua projektiin myös näyttelemällä. Parasta olisi, jos vapaapäivällä olevat lapset tuotaisiin päiväkotiin toimintatuokion ajaksi. Mutta emme voi tietää, mitä perheet ovat suunnitelleet vapaapäivälleen. Yhdessä päiväkodissa yksi lapsi tuotiin kuitenkin vapaapäivällään harjoituksiin, mikä oli hieno juttu. Yhdessä ryhmässä lapsia tuotiin hoitoon harjoitustemme jälkeen. Niissä ryhmissä pitäisi saada aikuiset tuomaan lapsensa jo harjoituksiin, jos se vain millään olisi mahdollista.

Lähes kaikki lapset tekivät keppinuket haluamastaan hahmosta projektin alussa. Kaikki neljä ryhmää esittivät kuitenkin oman kokoisina hahmoina ja keppinukeista järjestettiin nukkenäyttely juhlan yhteyteen. Tämä näyttely oli tärkeä myös lapsille, että vanhemmat ja sisarukset näkivät heidän tekemänsä nukken.

Kaiken kaikkiaan uskon, että niin projektiin osallistuneet aikuiset, lapset ja minä olimme tyytyväisiä projekteihin. Tavoitimme projektille asettamat tavoitteet ja täytyy toivoa, että ryhmissä jatketaan teatteriesitysten valmistamisia ainakin leikkien ja askarteluin luovan ilmaisun keinoin.

LÄHTEET

Aaltonen, Heli (toim.) 2002. Näkökulmia nukketeatteriin – Ajatuksia ja kokemuksia teatterinuken pedagogisesta käytöstä. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu (Turun kaupungin painatusosasto).

Baric, Maija 2001. Lumous, oivallus ja hiljainen haltioituminen nukketeatterissa. Teoksessa Karppinen, Seija - Puurula, Arja - Ruokonen, Inkeri. Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy, 158.

Hakkola, Kirsti – Laitinen, Ovaska–Sirkka, Airasmaa, Mirja 1999. Lasten taidekasvatus. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Heikkinen, Hannu 2005. Draamakasvatus - opetusta, taidetta, tutkimista! Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hiltunen, Mirja 1998. Nukketeatteri taiteen ja kasvun paikkana. Teoksessa Hiltunen, Mirja – Torniainen, Liisa (toim.) Naamionuken monet kasvot. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino, 13- 16.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus painopaikka Oy.

Järvinen, Mervi - Laine, Anne - Hellman - Suominen Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Karlsson, Liisa 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydissä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy

Karlsson, Liisa 2003. Sadutus.Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: WS Bookwell Oy.

Karppinen, Seija - Puurula, Arja - Ruokonen, Inkeri 2001. Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kekäläinen, Tiina 2010. Haastattelu 7.4.2010.

Korhonen, Pekka 1993. Opettamisen taito ja taidekasvatus. Teoksessa Nurmi, Anne-Maarit (toim.) Tie teatteri-ilmaisuun. Helsinki: Yliopistopaino, 42-43.

Kuosmanen, Sinikka 1993. Taide, kasvatus, taidekasvatus vai kasvatustaide? Teoksessa Ojala, Mikko (toim.) Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Tutkittua ja tärkeäksi havaittua varhaiskasvatuksessa. Mikkeli: Länsi-Savo Oy.

Kuosmanen, Sinikka - Mannerheimin Lastensuojeluliitto 1981. Taide päiväkotien toiminnassa: Valtakunnallinen selvitys päiväkotien taidekasvatustoiminnasta ja välineistöstä. Päivähoidon sisällön kehittämisen työryhmä. Vantaa: Kunnallispaino.

Liikanen, Pirkko 1975. Increasing creativity through art education among pre-school children. Jyväskylä: University Library.

Ojala, Mikko 1985. Varhaiskasvatuksen perusteita. Rauma: Länsi-Suomi Oy.

Owens, Allan & Barber, Keith 1998. Draama toimii. Helsinki: Cosmoprint Oy.

Peltonen, Leila 1997. Nukketeatteri on enemmän. Teoksessa Kanerva, Pirjo – Viranko Viivi 1997. Aplodeja etsijöille. Näkökulmia draamaan sekä taidekasvatuksena että opetusmenetelmänä. Rauma: Painorauma Oy.

Piekkari, Ulla 1995. Draamavalmiuksien kehittäminen esi- ja alkuopetuksessa. Teoksessa Lehtonen, Jaakko ja Lintunen, Jarmo (toim.) Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II. Jyväskylä: ER-paino, 151-154 .

Piirto, Jane 1999. Kuinka vanhemmat ja opettajat voivat edistää lasten luovuutta. Teoksessa Uusikylä, Kari - Piirto, Jane 1999. Luovuus. Taito löytää, rohkeus toteuttaa. Juva: WSOY.

Puurula, Arja 2001. Kohti kokonaisvaltaista, kulttuurista taidekasvatusta: lapsi luovuuden lähteellä. Teoksessa Karppinen, Seija - Puurula, Arja - Ruokonen, Inkeri. Taitteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy, 171-172.

Salmela, Arja-Riitta 2004. Pienistä äänistä suuriin kertomuksiin – sadutus lasten kuulemisen välineenä perheterapiassa. Teoksessa Keskinen, Soili – Virjonen, Heli (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Tampere: Tammer - Paino Oy.

Sinivuori, Päivi - Sinivuori, Timo 2000. Esiripusta aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Gummerus.

Stakes. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2003. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Taipale, Vappu – Lindroos, Kirsi 2003. Teoksessa Karsson, Liisa. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: WS Bookwell Oy.

Tuomikoski, Paula 1987. Taide ja ihminen. Helsinki: Hakapaino O y.

LIITTEET

LIITE 1(1) Osallistumiskaavake

Hei kotiväki!

Lapsenne päivähoitoryhmä osallistuu huhti- toukokuun 2010 aikana Tehdäänkö teatteria taidekasvatusprojektiin, joka toteutetaan omassa päiväkodissa. Ryhmän lastenhoitajan tai lastentarhanopettajan työparina projektissa työskentelee Mikkelin ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon opiskelija Helena Väänänen, joka on aikaisemmin työskennellyt paljon lasten teatterikasvatuksen parissa mm. avoimessa päivähoitossa ja ohjannut lasten ja nuorten teatteri-ilmaisua erilaisilla kursseilla.

Teatteri-projekti lähtee liikkeelle Kuopion kaupunginteatterin Teatterilaatikosta, jonka avulla lapset tutustuvat teatterin tekemiseen aina käsikirjoituksesta valosuunnitteluun, lavastukseen ja ensi-iltaan. Projektissa huomioidaan päiväkodin ajankohtainen teema ja toiveet. Lapsiryhmä voi halutessaan toteuttaa oman teatteriesityksen, mutta pääasia on kuitenkin itse tekeminen ja että jokainen osallistuu omalla tavallaan. Lopputulos ei ole tärkein, vaan tekemisen ja löytämisen riemu!

Projekti tapahtuu päiväkodeissa kuutena aamu/iltapäivänä. Päivät eivät ole peräkkäisiä, jotta ryhmille jää aikaa työstää esim. lavasteita, rekvisiittaa, hahmoja ym. Toteutus tehdään niillä resursseilla ja tarvikkeilla kuin mitä päiväkodista löytyy. Projektiin osallistuvat Aittolammen, Poijun, Suopursun ja Toukolan päiväkodit.

Projektia on myös tarkoitus valokuvata. Alla täytettävä ja päiväkotiin palautettava lomake saako lastanne ja lapsenne töitä kuvata tässä projektissa.

Projektin toteuttavat yhteistyössä oma päiväkoti, Kuopion kulttuuripalvelut, Kuopion kaupunginteatteri ja Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Mikäli teillä on projektista kysyttävää, ottakaa yhteyttä lapsenne päivähoitoryhmään tai harjoittelun ohjaajiin

LIITE 1(2)

Pyydämme vanhempia/lapsen huoltajaa täyttämään tämän ja palauttamaan omaan päivähoitoryhmään ennen projektin aloitusta, kiitos!

Lapsen nimi: _____

Lapsemme saa osallistua projektiin ei saa osallistua projektiin

Lastamme saa kuvata ei saa kuvata

Lapsemme töitä saa kuvata ei saa kuvata

Lapsemme kuvia voi käyttää sisäisessä tiedonvälityksessä, esim. toimintakertomuksessa

netissä

Kuvia lapsemme töistä voi käyttää sisäisessä tiedonvälityksessä, esim. toimintakertomuksessa

netissä

Allekirjoitus: _____

kulttuurisuunnittelija

044 718 2468

teatterikuraattori

044 718 1210

LIITE 2 Ensimmäisen, toisen ja kolmannen kokoontumiskerran kysymykset

Lasten kysymykset:

Mistä pidit eniten? Miksi pidit siitä?

Oliko tylsää? Jos oli, niin mikä?

Aikuisten kysymykset:

Mitä saavutettiin tällä kertaa? Mikä oli mielestäsi tämän toimintakerran tärkein anti?

Saatiinko kaikki lapset mukaan? Löysikö jokainen mielekästä tekemistä?

Muuta huomioitavaa

LIITE 3 Neljännen ja viidennen kokoontumiskerran kysymykset

Lasten kysymykset:

Mikä on ollut laatikossa hauskinta / mukavinta / kivointa / ihaninta / kiinnostavinta?

Mikä on ollut laatikossa jännittävintä / pelottavinta?

Aikuisten kysymykset:

Mitä tunteita prosessi herättää tässä vaiheessa?

Millaisia tunteita näet lapsessa?

Ymmärtääkö lapsi mielestäsi, missä hän on mukana?

Millaisia odotuksia kohdistat Helenan työpanokseen?

LIITE 4(1) Kuudennen kokoontumiskerran kysymykset

Aikuisten palaute Teatterilaatikko - projektin loputtua:

Saitko tarpeeksi tietoa Teatterilaatikko-projektista ennen projektin alkua?

Jos et, mitä tietoa olisit kaivannut enemmän?

Vastasiko projektin koulutusiltapäivä odotuksiasi?

Jos ei, mitä olisit kaivannut siihen lisää?

Oliko koulutusiltapäivä sopivan mittainen?

Jos ei, minkä mittainen olisi ollut sopiva?

Toteutuivatko projektissa mielestäsi varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet?

Kyllä

Ei

Pystyttiinkö ryhmän kevään tavoitteet nivomaan teatteriprojektiin?

Kyllä

Ei

Oliko Helenan työpanos riittävä koko projektia ajatellen?

Jos ei, mitä ja missä vaiheessa olisit kaivannut hänen työpanoksen olevan suurempi?

Oliko projektin kesto (kuusi viikkoa) mielestäsi sopiva?

Jos ei, minkä mittainen projekti olisi ollut sopiva?

Oliko projekti suurena ”kiviriippana” vai suurena rikkautena päiväkodin toiminnassa?

Kerro esimerkkejä valitsemastasi näkökulmasta.

Työllistikö projekti mielestäsi liikaa päiväkodin toimintatuokioita?

Jos työllisti, mikä työllisti?

LIITE 4(2)

Innostuivatko lapset projektista?

Jos innostuivat, mistä innostuivat?

Oliko kaikkien lasten helppo osallistua, myös arempien ja hiljaisten lasten?

Kyllä

Ei

Mitä opit itse projektin aikana teatterista ja teatterin tekemisestä?

Mikä oli mielestäsi projektin suurin anti

yksittäiselle lapselle

koko lapsiryhmälle

sinulle itsellesi

Mikä jäi projektista parhaiten mieleesi / mikä oli sinusta parasta projektissa?

LASTEN PALAUTE TEATTERILAATIKKO - PROJEKTIN LOPUTTUA:

Lapset piirtävät/ maalaavat tms. Teatterilaatikko-projektista esityksen huippuhetken.

Työt voi lähettää oheisessa kirjekuoressa tai sisäisessä postissa (Kuopion kulttuuripalvelukeskus, Minna Canthin katu 24, 2. krs)

Palautteet palautetaan oheisella kirjekuorella (jossa on palautusosoite ja postimerkki valmiina) tai sähköpostilla ma 31.5 mennessä.

Kiitos palautteesta ja yhteistyöstä. Oli ilo työskennellä kanssanne!